

Azərbaycan-Qazaxıstan münasibətləri müttəfiqliyin keyfiyyətə yeni mərhələsinə qədəm qoyur

Aprelin 10-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Qazaxıstan Respublikasına rəsmi səfərə gəlib.

Hər iki ölkənin Dövlət bayraqlarının dalğalandığı Astana şəhərinin Nursultan Nazarbayev Beynəlxalq Aeroportunda Azərbaycan Prezidentinin şərəfinə fəxri qarovul dəstəsi düzülüb. Prezident İlham Əliyev Qazaxıstanın Baş naziri Alixan Smailov və digər rəsmi şəxslər qarşılayıb.

Sonra Qazaxıstanın paytaxtı Astanadakı "Akorda" Prezident Sarayında rəsmi qarşılanma mərasimi olub. Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev Prezident İlham Əliyevə qarşılayıb.

Qazaxıstanın nümayəndə heyətinin üzvləri Prezident İlham Əliyevə, Azərbaycan nümayəndə heyətinin üzvləri isə Prezident Kasım-Jomart Tokayevə təqdim edilib.

Daha sonra hər iki ölkə başçısının məhdud tərkibdə görüşü olub.

Görüşdə Prezident Kasım-Jomart Tokayev Bakıya ötən ilki səfərini xatırladı. Səfərin olduqca səmərəli keçdiyini, ikitərəfli münasibətlərin inkişafına ciddi təkan verdiyini deyib. Qeyd edib ki, biz Cənubi Qafqaz regionunda lider rolunu oynayan Azərbaycan ilə iqtisadi sahədə qarşılıqlı əlaqələrin, əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsinə dair çox ciddi iş aparmaq əzmindəyik.

Prezident İlham Əliyev ikitərəfli əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi üçün ticari-iqtisadi, investisiya layihələri, nəqliyyat-logistika infrastrukturunu və ölkələrimizin bu istiqamətlərdə səylərinin birlişdirilməsi ilə bağlı layihələrin prioritet əhəmiyyət kəsb etdiyini bildirdi: "Təsəffü deyil ki, mənimlə birlikdə çox nüfuzlu nümayəndə heyəti, çoxlu nazir, dövlət strukturlarının rəhbərləri gəliblər. Əminəm ki, qardaş Qazaxıstan torpağında olan nümayəndə heyətinin üzvləri də fəallıq göstərəcəklər, biz yaxşı nəticələrə nail olacağıq və gö-

rülmüş işlərə yekun vurmaq üçün növbəti həddi müəyyən edəcəyik. Qonaqpərvərliyə görə bir daha təşəkkür edirəm".

Görüş əsnasında Azərbaycan ilə Qazaxıstan arasında ticarət dövriyyəsində 40 faiz artımın olması müsbət addım kimi qeyd edilib. Dövlət başçıları ölkələrimiz arasında ticarət dövriyyəsinin bir milyard dollara çatdırılması üçün imkanların olduğunu vurğulayıblar.

Eyni zamanda, görüşdə Qazaxıstan neftinin Azərbaycan ərazisindən ixracı, nəqliyyat-logistika imkanlarının daha da artırılması, kənd təsərrüfatı sahəsində əməkdaşlıq, həmçinin birgə investisiya layihələri məsələləri müzakirə olunub. Bundan başqa, Xəzər dənizinin dibi ilə fiber-optik xətlərin çəkilməsi istiqamətində də sürətli inkişafın olduğu qeyd edilib. Həmçinin dövlətlərimizin ikitərəfli siyasi dialoqunun yüksək səviyyədə olduğu və beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində də uğurla əməkdaşlıq etdiyini bildirilib.

Söhbət zamanı regional məsələlər haqqında da fikir mübadiləsi aparılıb. Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın Cənubi Qafqaz regionunda sülhün və sabitliyin təmin olunması, Ermənistan ilə Azərbaycan arasında sülh müqaviləsinin imzalanması istiqamətində atdığı addımlar barədə məlumat verib.

Görüşdə iki ölkənin nəqliyyat infrastrukturunun sinxronlaşdırılması, yüklərin daha sərbəst və sürətli keçidinin təmin edilməsinin önəmi qeyd olunub.

Həmin gün prezidentlərin geniş tərkibdə görüşü olub.

Prezident Kasım-Jomart Tokayev ölkələrimiz arasında etimada əsaslanan fəal siyasi dialoqdan danışıb: "Keçən il biz strateji münasibətlərin möhkəmləndirilməsi və müttəfiqlik qarşılıqlı fəaliyyətinin dərinləşdirilməsi haqqında Beynəlxalq əməkdaşlıq üzrə 2026-cı ilə qədər olan dövrdə əməkdaşlığın inkişafına dair kompleks program imza-

lamışıq. Bu gün də bir sıra mühüm sənədlər qəbul ediləcək. Bundan əlavə, Sizin səfəriniz çərçivəsində biz Ali Dövlətlərarası Şurasının təsis olunmasını təsbit edəcəyik. Bu, şübhəsiz ki, ikitərəfli münasibətlərə güclü təkan verəcək".

Sonra çıxış edən Prezident İlham Əliyev Prezident Kasım-Jomart Tokayevlə ilk görüşdə qəbul edilən qərarların həyata keçirildiyini, Qazaxıstan bu səfər çərçivəsində qəbul ediləcək qərarların da reallaşacağına əminliyini bildirdi.

Görüşdə iki ölkənin ticari-iqtisadi sahədə qarşılıqlı fəaliyyətinin əhəmiyyətli dərəcədə irəlilədiyi, mədəni-humanitar əlaqələrin durmadan möhkəmləndiyi vurğulanıb.

Bundan əlavə, gündəlikdəki bəzi aktual mövzular ətrafında müzakirə edilib, dövlətlərimizin qarşılıqlı fəaliyyətinin yeni artım nöqtələri müəyyənləşdirilib, beynəlxalq strukturlar çərçivəsində dialoqun möhkəmləndirilməsinə dair fikir mübadiləsi aparılıb.

Görüş əsnasında media və kommunikasiya sahəsində əməkdaşlıq məsələləri müzakirə olunub, bu sahədə nümayəndə heyətlərinin qarşılıqlı səfərlərinin önəmi vurğulanıb. Qazaxıstan Dövlət Televiziyası tərəfindən Ulu Öndər Heydər Əliyevə həsr olunmuş filmin hazırlanmış və həmin filmin Qazaxıstan Dövlət Televiziyasında, eyni zamanda, Azərbaycan Televiziyasında nümayiş olunacağı bildirilib. Ulu Öndər Heydər Əliyevin əziz xatirəsinin Qazaxıstanda dərin hörmət və ehtiramla yad olunduğu qeyd edilib.

Geniş tərkibdə görüşdə Qazaxıstan tərəfindən hökumətlərarası komissiyanın rəhbəri bu günə qədər görülmüş işlər haqqında məruzə ilə çıxış edib. Azərbaycan tərəfindən isə iqtisadiyyat naziri, rəqəmsal inkişaf və nəqliyyat naziri görülmüş işlər barədə məruzələrlə çıxış ediblər.

Görüş başa çatdıqdan sonra Azərbaycan-Qazaxıstan sənədlərinin imzalanması mərasimi olub.

Prezident İlham Əliyev və qazaxıstanlı həmkarı "Azərbaycan Respublikası və Qazaxıstan Respublikası Ali Dövlətlərarası Şurasının yaradılması haqqında Protokolu" və dövlət başçıların birgə bəyanatını imzalayıblar.

Həmçinin iki ölkənin bir sıra dövlət qurumları arasında da sənədlər imzalanıb.

"Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası və Qazaxıstan Respublikasının Milli Elmlər Akademiyası arasında elm sahəsində əməkdaşlıq haqqında Anlaşma Memorandumu"nu Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti İsa Həbibbəyli və "Qazaxıstan Respublikasının Milli Elmlər Akademiyası" Respublika İctimai Birləşməsinin prezidenti Murat Jurinov imzalayıblar.

Həmin gün Azərbaycan və Qazaxıstan prezidentləri mətbuata bəyanatlarla çıxış ediblər.

Bəyanatlarda ölkələrimiz arasında müttəfiqlik münasibətlərindən, qarşılıqlı fəaliyyətin gələcək inkişafı yönündə atılacaq addımlardan bəhs olunub.

Sonra Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayevin adından Prezident İlham Əliyevin şərəfinə rəsmi qəbul təşkil edilib.

Həmin gün Astanada Heydər Əliyev küçəsinin tənənəli açılış mərasimi keçirilib. Dövlət başçıları açılış mərasimində iştirak ediblər. Prezident İlham Əliyev və Prezident Kasım-Jomart Tokayev Heydər Əliyev küçəsində yerləşən Botanika bağında ağac əkiblər.

Daha sonra dövlət başçıları Astana Beynəlxalq Maliyyə Mərkəzində olublar. Prezident İlham Əliyev Mərkəzin xatirə kitabına ürk sözlərini yazıb.

Prezident İlham Əliyevin Qazaxıstan Respublikasına rəsmi səfəri aprelin 10-da başa çatıb.

AMEA ilə Qazaxıstanın Milli Elmlər Akademiyası arasında elm sahəsində əməkdaşlıq haqqında Anlaşma Memorandumu imzalanıb

Aprelin 10-da Astanada Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayevin geniş tərkibdə görüşü başa çatdıqdan sonra Azərbaycan-Qazaxıstan sənədlərinin imzalanması mərasimi olub.

Mərasim çərçivəsində "Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası və Qazaxıstan Respublikasının Milli Elmlər Akademiyası arasında elm sahəsində əməkdaşlıq haqqında Anlaşma Memorandumu" imzalanıb.

Sözügedən sənədi Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli və "Qazaxıstan Respublikasının Milli Elmlər Akademiyası" Respublika İctimai Birliyinin prezidenti, akademik Murat Jurinov imzalayıblar.

AMEA Rəyasət Heyətinin iclası keçirilib

Aprelin 6-da Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Rəyasət Heyətinin növbəti iclası keçirilib.

Tədbirdə AMEA-nın prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli, Rəyasət Heyətinin üzvləri, elmi müəssisə və təşkilatların baş direktorları və aidiyyəti şəxslər iştirak ediblər.

İclası giriş sözü ilə akademik İsa Həbibbəyli açaraq tədbirin gündəliyi barədə məlumat verib.

Əvvəlcə iclasda 27 Mart - Elm Günü münasibətilə bir qrup əməkdaşa "Elmin populyarlaşdırılmasında xidmətlərinə görə" mükafatı və "Əmək veteranı vəsiqəsi" təqdim edilib.

Akademik İsa Həbibbəyli martın 27-də Mərkəzi Elmi Kitabxananın "Şuşa" zalında "Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası: yeni mərhələ və müasir vəzifələr" adlı böyük tədbirin keçirildiyini və Elm Günü'nün ilk dəfə geniş şəkildə qeyd olunduğunu söyləyib. Qeyd edib ki, sözügedən tədbirdə Akademiyanın əməkdaşları AMEA-nın Fəxri fərmanı, "İstinadda rekord", "Elmin populyarlaşdırılmasında xidmətlərinə görə", "İlin gənc alimi diplomu" mükafatları, "Uğurlu məruzəyə görə" təşəkkürnamələrlə, eləcə də Azərbaycan Ağsaqqallar Şurasının "Fəxri Ağsaqqal" döş nişanını və Azərbaycan Həmkarlar İttifaqı Konfederasiyasının "Əmək veteranı vəsiqəsi" ilə təltif olunublar.

Sonra bir sıra elmi-təşkilati məsələlər müzakirə olub. Müzakirəyə çıxarılan ilk məsələ Ulu Öndər Heydər Əliyevin 100 illik yubileyinə həsr edilmiş AMEA-nın Ümumi yığıncağının keçirilməsi haqqında olub.

Məsələ ilə bağlı çıxış edən akademik İsa Həbibbəyli bildirib ki, Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri, müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu, görkəmli siyasi və dövlət xadimi Heydər Əliyevin anadan olmasının 100 illik yubileyi ilə əlaqədar olaraq Prezident İlham Əliyev "Azərbaycan Respublikasında 2023-cü ilin "Heydər Əliyev İli" elan edilməsi haqqında" 29 sentyabr 2022-ci il tarixli və "Azərbaycan Respublikasında 2023-cü ilin "Heydər Əliyev İli" elan edilməsi ilə bağlı Tədbirlər Planı"nın təsdiq edilməsi

haqqında" 28 noyabr 2022-ci il tarixli sərəncamlar imzalayıb.

Sərəncamların icrasını təmin etmək məqsədilə Rəyasət Heyəti tərəfindən bir sıra mühüm təşkilati tədbirlərin həyata keçirildiyini söyləyən akademik İsa Həbibbəyli 29 dekabr 2022-ci il tarixində AMEA-nın Tədbirlər planlarının təsdiq edildiyini vurğulayıb. Sözügedən Tədbirlər planı çərçivəsində Akademiyada artıq 10-dan çox elmi konfransın keçirildiyini, bir neçə kitabın işıq üzü gördüyünü bildirən AMEA prezidenti hazırda 4 kitabın nəşr prosesində olduğunu deyib. Qeyd edib ki, Tədbirlər planında Akademiyanın ali idarəetmə orqanı olan AMEA-nın Ümumi yığıncaqlarından birinin Heydər Əliyevin 100 illik yubileyinə həsr edilməsi əksini tapıb. AMEA-nın Ulu Öndərin 100 illik yubileyinə həsr edilmiş Ümumi yığıncağında Akademiyanın həqiqi və müxbir üzvləri, respublikanın tanınmış alim və ziyalıları ilə yanaşı, Türkiyə, Pakistan, Rusiya, Gürcüstan və başqa ölkələrin akademik elmi qurumlarından rəhbər şəxslərin iştirakının da nəzərdə tutulduğunu diqqətə çatdırıb.

İclasda qeyd olunanları nəzərə alaraq, 1 may 2023-cü il tarixində Heydər Əliyevin 100 illik yubileyinə həsr olunmuş AMEA-nın Ümumi yığıncağının keçirilməsi qərara alınıb.

Daha sonra Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Avrasiya

Universitetlər Birliyinə (EURAS) üzv seçilməsi haqqında məsələ müzakirə edilib. Akademik İsa Həbibbəyli qeyd edib ki, son vaxtlar Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasında həyata keçirilən çoxşaxəli islahatların mühüm istiqamətlərindən birini beynəlxalq elmi əlaqələrin inkişafı, xüsusən nüfuzlu beynəlxalq elmi qurumlarla əlaqələrin genişləndirilməsi təşkil edir.

"Bunun nəticəsidir ki, AMEA az bir müddət ərzində dünyanın bir sıra beynəlxalq elmi qurumlarına tam hüquqlu üzv seçilib. Bu istiqamətdə həyata keçirilən tədbirlərin davamı olaraq, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Avrasiya Universitetlər Birliyinin rəsmi üzvlüyünə qəbul edilib. EURAS-a üzvlük sertifikatı Birliyin prezidenti professor Mustafa Aydın tərəfindən AMEA-nın rəhbərliyinə təqdim edilib. Sertifikatda qeyd edilib ki, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası bundan sonra EURAS tərəfindən təmin edilən bütün imtiyazlardan və üstünlüklərdən istifadə etmək hüququna malikdir. 2008-ci ildə fəaliyyətə başlayan EURAS Qərbi və Mərkəzi Avropa, Balkanlar, Qafqaz, Yaxın Şərq və bütün Asiyanın 140-a yaxın ali təhsil müəssisəsi və akademik qurumu arasında əməkdaşlığı təşviq edir", - deyərək AMEA rəhbəri bildirib.

EURAS-ın müxtəlif akademik, sosial və mədəni sahələrdə əməkdaşlıq üçün geniş və məhsuldar zə-

min yaratmaq üçün təsis edildiyini bildirən AMEA rəhbəri qurumun əsas vəzifələrinin üzvlər arasında əməkdaşlıq və şəbəkələrin qurulması, elm və təhsilin akademik standartlarının təkmilləşdirilməsi, üzv olan elmi qurumların və universitetlərin maraqlarının və problemlərinin dünya miqyasında təmsil edilməsi və s. olduğunu söyləyib.

Akademik çıxışının sonunda qeyd edib ki, AMEA-nın EURAS-ın rəsmi üzvlüyünə qəbul edilməsi Akademiyanın beynəlxalq əlaqələrinin inkişafı istiqamətində olduqca mühüm bir addımdır və Azərbaycan elminin beynəlxalq elm mühitinə inteqrasiyası sahəsində yeni üfqlər açır.

Sonra iclasda AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik Rasim Əliquliyev Fransanın Marsel şəhərində 27 mart - 1 aprel 2023-cü il tarixlərində keçirilən "Human Brain Project Summit: 2023" tədbirində iştirakının nəticələri haqqında məlumat verib. Diqqətə çatdırıb ki, sammitin keçirilməsində əsas məqsəd onillik layihə dövründə "Human Brain Project" (HBP) çərçivəsində aparılan tədqiqatların və əldə olunan yüksək elmi nailiyyətlərin cəmiyyətə verdiyi töhfələrin müzakirəsi olub. Onun sözlərinə görə, tədbir çərçivəsində mühüm elmi nəticələrin, ən son innovasiyaların, EBRAINS Tədqiqat İnfrastrukturunda mövcud olan qabaqcıl xidmətlər və müasir texnologiya-

ların müzakirəsi üçün yüzlərlə tədqiqatçının, o cümlədən media və ictimaiyyət nümayəndələrinin iştirakı ilə açıq forumlar keçirilib. Forumlarda, həmçinin süni intellektə əsaslanan texnologiyalar sahəsində Avropa üzrə bir sıra nailiyyətlər təqdim olub.

Əldə olunan elmi nailiyyətlərə və EBRAINS Tədqiqat İnfrastrukturunun gələcəyinə nəzər salmaq, o cümlədən HBP-də xüsusi məqamları müzakirə etmək üçün sammitin əsas mövzusu kimi "Rəqəmsal beyin tədqiqatının nailiyyətləri və gələcəyi" seçilib.

Məruzə dinləndikdən sonra müzakirələr aparılıb. Rəyasət Heyəti tərəfindən akademik Rasim Əliquliyev məruzəsi qənaətbəx hesab edilib və sammit çərçivəsində təqdim olunan elmi mövzuların, o cümlədən, rəqəmsal beyin araşdırmaları, rəqəmsal beyin əsaslı robototexnika və hesablama texnologiyaları ilə bağlı tədqiqatların prioritet istiqamət olaraq respublikanın müvafiq elmi müəssisələrinin elmi tədqiqat planlarına daxil edilməsi, multidisiplinar araşdırmaların aparılması, bu sahədə yüksəkixtisaslı kadr hazırlığına diqqətin artırılması tövsiyə olub.

İclasda, həmçinin AMEA-nın Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutunun strukturunda qismən dəyişiklik edilib. Elmi tədqiqatların keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması, qarşıda duran vəzifələrin daha mütəşəkkil həyata keçirilməsinə nail olunması məqsədilə institutun Məntiq və İdrak nəzəriyyəsi şöbələrinin birləşdirilərək İdrak nəzəriyyəsi və məntiq şöbəsi adı ilə fəaliyyət göstərilməsi məqsəduyğun hesab edilib. O cümlədən AMEA-nın Abbasqulu Ağa Bakıxanov adına Tarix İnstitutunun əyani doktorantı Könül Vəliyevanın doktorantura təhsilinə öz xahişi əsasında xitam verilib. Bundan əlavə, Azərbaycanın görkəmli kimyaçı alimi, akademik Sahib Əliyevin 90 illik yubileyi haqqında qərar qəbul olub.

İclasda qeyd olunan məsələlər ətrafında akademiklər Arif Həşimov, Dilqəm Tağıyev, İradə Hüseynova, Gövhər Baxşəliyeva, Muxtar İmanov, professorlar Kerim Şükürov və Abbas Seyidov çıxış edərək fikir və təkliflərini səsləndiriblər.

Görkəmli alim Abbas Zamanovun xatirəsinə həsr olunmuş tədbir

Görkəmli alim professor Abbas Zamanovun xatirəsinə həsr olunmuş anım tədbiri keçirilib.

Oxu Akademiyası və Müvəkkil Hüquq mərkəzinin birgə təşkilatçılığı ilə keçirilən tədbirdə bir çox ziyalılar, ictimai-siyasi xadimlər, millət vəkili və sənət adamları iştirak ediblər.

Əvvəlcə Abbas Zamanovun və Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi, ərazi bütövlüyü uğrunda şəhid olanların xatirəsi sükutla yad edilib.

Tədbiri açan Müvəkkil Hüquq Mərkəzinin rəhbəri Səməd Vəkilov qonaqları salamlayıb. Sonra Səməd Vəkilovun Abbas Zamanov haqqında yazdığı "Vətən fədaisi" məqaləsi əsasında hazırlanmış videoçarx nümayiş etdirilib.

Abbas Zamanov 1911-ci ildə Şərur rayonunun Maxta kəndində anadan olub. Əsl adı Mirabbas Mirfətəh oğlu Seyidzamanovdur. Şura hökumətinin qadağaları vaxtı xeyrixahları onu repressiyalardan, təqiblərdən qorumaq üçün ad və soyadındakı Mir Seyid sözlərini ixtisar ediblər. Professorun uşaqlıq və gənclik illərinin çox keşməkeşli olmasına baxmayaraq o ömür yolunu vətəninə müstəqilliyinə, çiçəklənməsinə həsr etmiş dahi şəxsiyyət, böyük vətəndaş, görkəmli elm xadimi kimi yaddaşlarda kristallaşmış.

Abbas Zamanovun həyatına həsr olunmuş videoçarxla tanışlıqdan sonra Milli Məclisin Təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya komitəsinin sədri Sadiq Qurbanovun "Heydər Əliyev Azərbaycan ziyalılarının himayəçisi Heydər Əliyev Abbas Zamanov münasibətləri kontekstində" adlı məruzəsi dinlənilib.

O, öz nitində bildirib ki, mən bu gün burada iştirak etməyi ən çox mənəvi borcum kimi bildim. Çünki Abbas Zamanov bizim ailə dostumuz idi. O, mənim babamla çox yaxın idi. Və bu gün burada olmağı həm bir siyasi xadim kimi, həm də

ailə dostu olaraq mənəviyyət borcu bildim. Onu xüsusi olaraq qeyd etmək istəyirəm ki, Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlməsi və ziyalıları himayə etməsi o dövrkü Azərbaycan üçün böyük bir töhfə idi.

Tədbirdə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti, akademik İsa Həbibbəyliyə söz verilib. İsa Həbibbəyli Abbas Zamanovun necə dostcanlı olmasından danışmış. Onun ad danışan, çox iş görə, qəti mövqedə, dönməz iradəyə malik olan mükəmməl bir Azərbaycan vətəndaşı olduğunu qeyd edib. AMEA prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli Abbas Zamanovun vətəndaş, alim sözünün tam haqqını verdiyini vurğulayıb: "Abbas bəy o dövrkü Sovet imperiyasına sinə gerəkərək Azərbaycan ziyalıları, görkəmli alimlərini bir araya gətirib, insanlar arasında möhkəm təməlli bir körpü yaratmışdı. Bu əlaqə o zamankı dövlət qurumlarının yaratdığı əlaqədən daha geniş, daha məhsuldar idi. Abbas müəllimin ən çə-

tin dövrlərdə Edinburq Universitetinin professoru Turhan Gəncəyi ilə yazışması və görüşməyi o zamankı dövrün bir əfsanəsi hesab olunurdu. Ulu Öndərin 100 illiyinə həsr edilmiş ildə Abbas Zamanov yad etmək qürurvericidir".

Sonra isə söz Əməkdar elm xadimi, professor Qəzənfər Paşayevə verilib. Qəzənfər Paşayev Abbas Zamanovla bağlı xatirələrindən, İsa Həbibbəyli və Abbas Zamanovun daim birlikdə olduqlarından, isti münasibətlərindən, birgə fəaliyyətlərindən danışmış. Qəzənfər Paşayev kitablarının yazılmasında başlıca mənəvi yardımın məhz Abbas Zamanov tərəfindən olduğunu qeyd edib. O, Abbas müəllimlə birlikdə olduğu məclislərdən, onun necə alicənab şəxsiyyət olduğundan və onun iştirak etdiyi məclislərin aliliyindən bəhs etmiş. Qeyd edib ki, eğer vətənpərvərlik bizlərdə varsa, burada Abbas Zamanovun böyük rolu var.

Daha sonra Xalq şairi Sabir Rüstəmxanlı Abbas Zamanovun necə cəsarətli və qorxmaz oldu-

ğundan danışmış. Onun Fransaya səfəri zamanı göstərdiyi şücaətin tam bir cəsarət nümunəsi olduğunu bildirmiş. Millət vəkili müasir zamanda belə maarifləndirici tədbirlərin tez-tez keçirilməsinə və tələbə gənclərin bu cür tədbirlərə cəlb edilməsinə böyük ehtiyac olduğunu bildirmiş. Qeyd edib ki, ziyalılarımızın daim yad edilməsinin, onların xatirələrinin uca tutulmasının gənclərin vətənpərvərlik ruhunun artırılmasında, tariximizə, mənəvi dəyərlərimizə marağın yaradılmasında böyük rolu var.

Tədbirdə çıxış edən millət vəkili Etibar Əliyev böyük alimin simasında Azərbaycanın elm xadimləri ilə bağlı belə tədbirlərin davamlı olmasının zəruriliyini qeyd edib.

Çıxış edən yazıçı Səfər Alisharlı professor Abbas Zamanovun həyatı, yorulmaz, fədakar elmi və ictimai fəaliyyəti Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi və ərazi bütövlüyü uğrunda əsrlərlə apardığı milli mübarizənin parlaq səhifələrindən danışmış.

Tənqidçi alim Qurban Bayramov gənclik illərində elmi araşdırmalarından, Xalq şairi Səməd Vurğunla bağlı yazdığı məruzələrə mürəz qaldığı vaxtlarda Abbas Zamanovun haqqın müdafiəsinə necə cəsarətlə qalxməsindən danışmış. Səməd Vəkilova bu uzun illər yaddaşqalacaq tədbiri təşkil etdiyinə görə təşəkkürünü bildirmiş. Q.Bayramov Səməd Vurğun yaradıcılığına həsr olunmuş kitabları hüquqşünas Səməd Vəkilova hədiyyə edib.

Sonra pedaqoq, tədqiqatçı Musa Şirəliyev də öz xatirələrini paylaşmış.

Sonda Səməd Vəkilov tədbir iştirakçılarında bir daha minnətdarlığını bildirərək yekun sözü Abbas Zamanovun qardaşı oğlu Mirmusa Seyidova verib. O, əmisinin xatirəsinə əziz tutanlara, görüşün təşkilatçılmasına təşəkkür edərək, bu görüşü heç zaman unutmayacağını bildirmiş.

Dünya alimlərinin qarşısında duran vəzifələrdən biri insanın rəqəmsal beyninin yaradılmasıdır

AMEA-nın vitse-prezidenti, İnformasiya Texnologiyaları İnstitutunun baş direktoru, akademik Rəsim Əliquliyev 27 mart - 1 aprel 2023-cü il tarixlərində Fransanın Marsel şəhərində keçirilən "Human Brain Project Summit: 2023" tədbirində iştirak edib və səfərin nəticələri barədə AMEA Rəyasət Heyətinin iclasında hesabat verib.

"İnsan Beyni Layihəsi" (Human Brain Project - HBP) barədə danışan R.Əliquliyev süni intellekt və digər qabaqcıl texnologiyaların tətbiqi ilə beyin problemlərinin həlli, beyin funksiyaları əsasında süni intellekt texnologiyalarının təkmilləşdirilməsi və inkişaf etdirilməsinin layihənin əsas məqsədlərindən olduğunu deyib: "Avropa Komissiyası tərəfindən "İnsan Beyni Layihəsi"ne 10 il ərzində 607 milyon avro vəsait ayrılmış və nəticə olaraq layihə çərçivəsində 16 ölkə, 150 institutdan 500-ə yaxın alim 2500-dən çox elmi məqaləsi çap edilmişdir".

Akademik Rəsim Əliquliyev çıxışının sonunda bir sıra təkliflər səsləndirib. Belə ki, ölkənin müvafiq elm və ali təhsil müəssisələrində süni intellekt, neyro və kognitiv elmlərin kəsişməsində tədqiqatların aparılmasının prioritet istiqamət kimi qəbul edilməsi, ölkə alimlərinin beynəlxalq səviyyədə, həmçinin Avropa Birliyi çərçivəsində insan beyni ilə əlaqədar multidissiplinar tədqiqatlar və layihələrdə iştirak etməsi, bu sahədə həm Azərbaycanın, həm də xarici ölkələrin universitet və tədqiqat mərkəzlərində yüksəkix-tisaslı kadrların hazırlanmasının məqsəduyğun olduğunu diqqətə çatdırıb.

Məruzə ətrafında geniş müzakirələr aparılıb, çoxsaylı suallar cavablandırılıb. Rəyasət Heyətinin üzvləri tərəfindən sammit çərçivəsində təqdim olunan elmi mövzular, o cümlədən, rəqəmsal beyin əsaslı robototexnika və hesablama texnologiyaları ilə bağlı ölkəmizdə də araşdırmaların aparılması, həm ictimai və humanitar, həm də dəqiq elmlər sahəsində fəaliyyət göstərən alimlərin iştirakı ilə multidissiplinar tədqiqatların həyata keçirilməsi və birgə elmi seminarın təşkili tövsiyə olunub.

AMEA-nın vitse-prezidenti əlavə edib ki, "İnsan Beyni Layihəsi" biologi-

ya, molekulyar biologiya, fizika, riyaziyyat, kimya, kompüter elmləri və digər sahələrdə birgə multidissiplinar tədqiqatlar aparmağı, ənənəvi tibbi yolla müalicəsi hələlik mümkün olmayan müxtəlif anomaliya problemlərinin həlli üçün süni intellekt texnologiyalarından istifadə etməyi, beyinin ayrı-ayrı funksiyalarının rəqəmsal əkizlərini yaratmağı zəruri edir.

Akademik Rəsim Əliquliyev çıxışının sonunda bir sıra təkliflər səsləndirib. Belə ki, ölkənin müvafiq elm və ali təhsil müəssisələrində süni intellekt, neyro və kognitiv elmlərin kəsişməsində tədqiqatların aparılmasının prioritet istiqamət kimi qəbul edilməsi, ölkə alimlərinin beynəlxalq səviyyədə, həmçinin Avropa Birliyi çərçivəsində insan beyni ilə əlaqədar multidissiplinar tədqiqatlar və layihələrdə iştirak etməsi, bu sahədə həm Azərbaycanın, həm də xarici ölkələrin universitet və tədqiqat mərkəzlərində yüksəkix-tisaslı kadrların hazırlanmasının məqsəduyğun olduğunu diqqətə çatdırıb.

Məruzə ətrafında geniş müzakirələr aparılıb, çoxsaylı suallar cavablandırılıb. Rəyasət Heyətinin üzvləri tərəfindən sammit çərçivəsində təqdim olunan elmi mövzular, o cümlədən, rəqəmsal beyin əsaslı robototexnika və hesablama texnologiyaları ilə bağlı ölkəmizdə də araşdırmaların aparılması, həm ictimai və humanitar, həm də dəqiq elmlər sahəsində fəaliyyət göstərən alimlərin iştirakı ilə multidissiplinar tədqiqatların həyata keçirilməsi və birgə elmi seminarın təşkili tövsiyə olunub.

Orta əsr mənbələrində və müasir dövr tədqiqatlarında Qarabağ və Şuşa

AMEA-nın akademik Ziya Bünyadov adına Şərşünaslıq İnstitutunda "Orta əsr mənbələrində və müasir dövr tədqiqatlarında Qarabağ və Şuşa" mövzusunda elmi seminar keçirilib.

Seminarı giriş sözü ilə açan AMEA-nın vitse-prezidenti v.i.e., Şərşünaslıq İnstitutunun baş direktoru, akademik Gövhər Baxşəliyeva Şuşa şəhərinin Azərbaycanın döyünən ürəyi, tarixi-mədəni, ictimai-siyasi həyatının mühüm mərkəzlərindən biri olduğunu deyərək, Ulu Öndər Heydər Əliyevin hələ ötən əsrin 70-ci illərində Şuşaya zəngin tarixi abidə kimi qayğısından danışmış. Ümummilli Liderin təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə Şuşa şəhərinin inkişaf etdirilməsi məqsədilə 1970-ci illərin ikinci yarısında bir neçə xüsusi qərar qəbul edildiyini, şəhərin keçmişdə tikilmiş binalarının, tarixi abidələrin bərpa edildiyini vurğulayıb.

Şuşa şəhərinin 28 il erməni işğalında qaldığını, 2020-ci ilin 8 noyabrında Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi altında rəşadətli Azərbaycan ordusu tərəfindən azad edildiyini deyən akademik, bundan sonra şəhərdə infrastrukturun qurulmasına, tarix və mədəniyyət abidələrinin bərpasına, Şuşanın əsl tarixi simasının bərpası yönündə nəhəng layihələrin həyata keçirilməsinə başlanıldığını və bu sahədə böyük işlər görüldüyünü qeyd edib.

Ötən il "Şuşa ili" çərçivəsində Şərşünaslıq İnstitutunda görülen işlərdən danışan Gövhər Baxşəliyeva, Prezident İlham Əliyevin Şuşa şəhərinin 2023-cü il üçün "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" elan edilməsi ilə bağlı tədbirlər haqqında 6 dekabr 2022-ci il tarixli Sərəncamını da xatırladaraq, bununla əlaqədar Şərşünaslıq Insti-

tutunda da bir sıra işlərin həyata keçirildiyini diqqətə çatdırıb.

Daha sonra seminarın məruzələrinə başlanılıb. Şərşünaslıq İnstitutunun Türk filologiyası şöbəsinin baş elmi işçisi, filologiya elmləri doktoru, professor Elman Quliyev "Çağdaş türk poeziyasında Şuşanamələr: milli-tarixi yaddaş və müasirlik kontekstində" adlı məruzə edib. E.Quliyev bildirib ki, Şuşa bir gözəlliklər diyarı, bir türk yurdu, bir mədəni-elmi mərkəz, şairlər, alimlər, rəssamlar, qəhrəmanlar, siyasi xadimlər vətəni olaraq Azərbaycan və türk dünyasında sevilmiş, nəinki Azərbaycan, eyni zamanda ümumtürk ədəbiyyatımızın baş mövzusunda çevrilmiş, milli-tarixi yurd yeri Qarabağın - Şuşa şəhərinin lirik və bədii-fəlsəfi obrazı canlandırılmışdır. Məhəmməd Mehdi Bayat, Orxan Afacan, Kənan Çarboğa, Osman Aqçay, Dursun Keççeoğlu, Ümit Güngör və digər şairlərin şeirlərində Azərbaycanın qeyrət simvolu olan, Qarabağın incisi hesab edilən Şuşanın ümumi olaraq milli kontekstdə obrazlaşdırıldığını deyən məruzəçi, buradakı məzunun ana xəttində əsasən son 30 ilin olaylarının dayandığını qeyd edib. Məruzədə sadalanan şairlərin Şuşa, Qarabağ haqqında

yazdıqları şeirlərdən ətraflı bəhs edilib.

Şərşünaslıq İnstitutunun Din və ictimai fikir şöbəsinin müdiri, institutun Gənc Alim və Mütəxəssislər Şurasının sədri, fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru Elnur Mustafayev seminarında "Şuşa şəhərinə aid epigrafiya abidələrdə şəxs adları və toponimlər" mövzusunda məruzə edib. Məruzə "Azərbaycan musiqisinin beşiyi", "Zaqafqaziyanın konservatoriyası", "Qafqazın sənət məbədi" adlandırılan Qarabağın mədəniyyət mərkəzi Şuşa şəhərində inşa edilmiş tarixi abidələrə aid inşa kitabələri və yazılar-dakı adların, toponimlərin tədqiqi ilə bağlı mövzuları əhatə edirdi. Epigrafiya abidələrinin tədqiqinin elmi əhəmiyyətindən danışan məruzəçi, Məşədi Şükür Mirsiyab oğlunun karvansarasında və Yuxarı Gövhər Ağa məscidinin fasad görünüşündə, eləcə də giriş qapısının ətraflarında olan kitabələrdə yazılanlar, burada adları keçən toponimlər barədə ətraflı bəhs edib.

Daha sonra aparılan müzakirələrdə institut əməkdaşlarından filologiya üzrə fəlsəfə doktorları Aybəniz Həsənova, Laura Orucova və başqaları çıxış edərək, səslənən məruzələri çox yüksək dəyərləndiriblər.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin Azərbaycanın şəhərləri və bölgələri haqqında müdrik fikirləri

Ulu Öndər Heydər Əliyev işıqlı təfəkkür, çevik düşüncə, müdrik zəka sahibi idi. Dahi Liderin müdrik fikirləri onun müxtəlif məsələlərə həsr olunmuş rəsmi çıxışlarından, müsahibələrindən, məktublarından seçmələrdir. Bu fikirlər Ulu Öndərin həyat təcrübəsindən xəbər verməklə yanaşı, müasir Azərbaycanın gerçəkliyini, xalqımızın mədəni-mənəvi və intellektual həyatını əks etdirir. Yiğcamlılığı, dəqiqliyi, aydınlığı ilə seçilən bu fikirlər konkret dövrdə, konkret hadisələrlə bağlı söylənilsə də, ümummilli, ümumbəşəri mənə kəsb etməkdədir.

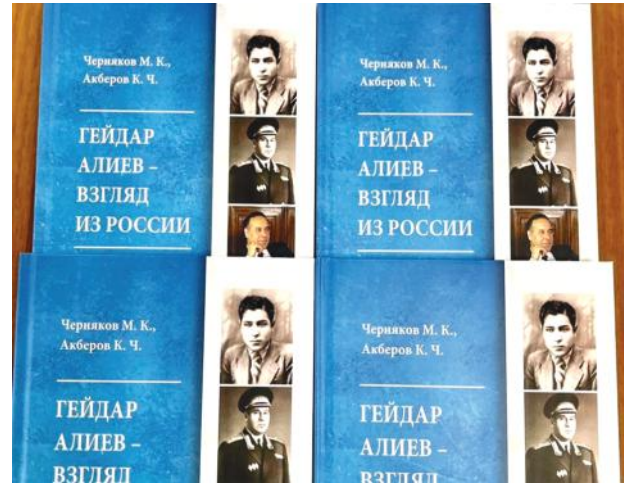
- Azərbaycanda neftin çıxarılmasına və emal olunmasına başlanan kimi Bakı dünyanın inkişaf etmiş ölkələrinin saysız-hesabsız neft şirkətlərinin diqqətini cəlb etmişdir.
- Bakı dünyanın ən gözəl şəhərlərindən biridir. Bakını əsrlər boyu qurular, yarıdanlar bugünkü gün və gələcək nəsillər üçün gözəl bir şəhər salıblar.
- Naxçıvan Azərbaycanın qədim torpağıdır və qədim zamanlardan Azərbaycanın ayrılmaz tərkib hissəsidir. Naxçıvan Azərbaycan xalqının tarixini əks etdirən abidələri özündə cəmləşdirən bir diyardır.
- Gəncə Azərbaycanın, Azərbaycan xalqının qədim, zəngin tarixini özündə əks etdirən bir diyardır, gözəl şəhərdir. Biz hamımız - harada yaşamasından asılı olmayaraq hər bir azərbaycanlı - Gəncə ilə, onun qədim və zəngin tarixi ilə fəxr edirik və Gəncənin tarixinə, Gəncənin Azərbaycan xalqı qarşısında göstərdiyi xidmətlərə minnətdarlığımızı bildiririk.
- Şuşa Azərbaycanın incisi, Qarabağın gözüdür, bizim qədim abidələrimiz olan, qədim dövlətçiliyimizin şəhəridir.
- Şuşa təkcə şuşalılar üçün yox, bütün azərbaycanlılar üçün, Vətəni, millətini sevən hər bir vətəndaşımız üçün əziz bir şəhərdir, əziz bir torpaqdır, əziz bir qaladır, əziz bir abidədir.
- Şuşa qalası daim məğrur bir qala olub. Onun sarayları da, hər bir daşı da, qala kimi hasarları, divarları da məğrur olubdur. Şuşa qalasını əsrlər boyu yaradan ulu babalarımız da, onu qoruyanlar da məğrur, əyilməz, qəhrəman olublar.
- Zəngilanın Azərbaycan üçün strateji əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, Zəngilan tək Ermənistanla Azərbaycanı ayıran sərhəddə yerləşdiyinə görə yox, eyni zamanda Zəngilanla həmsərhəd olan, yeni Azərbaycanla həmsərhəd olan Qafan, Mehri rayonlarında yaşayan azərbaycanlılar üçün həmişə dayaq olubdur. Azərbaycanla orada yaşayan azərbaycanlıları bağlayan bir məntəqə olubdur.
- Zəngilan həm öz təbiətinə görə, həm o torpaq üzərində yaşayan insanların qurduqlarına, yaratdıqlarına görə və bugünkü nəsillərə çatdırdığı irsə görə Azərbaycanın qiymətli bir diyardır, qiymətli bir hissəsidir.
- Böyük əraziyə malik olan Kəlbəcər Azərbaycanın ən gözəl və qiymətli guşələrindən biridir. Respublikamızın ucqar rayonu olmaqla bərabər, Kəlbəcər ölkəmiz üçün həm də strateji əhəmiyyəti olan bir rayondur. Allah Kəlbəcəre hər cür neymətlər, gözəl təbiət, zəngin sərvətlər veribdir. Kəlbəcər məğrur dağları, gözəl meşələri, otlaqları, çəmənliyi, obaları, bulaqları olan, vətənimizin təbiət gözəlliyini və zənginliyini özündə əks etdirən bir parçasıdır. Kəlbəcərin həm yeraltı sərvətləri, həm də yerüstü sərvətləri Azərbaycanın milli sərvətlərinin bir hissəsidir.
- Kəlbəcər rayonu Azərbaycanın gözəl guşələrindən biridir. Onun çox zəngin təbiəti, tarixi abidələri vardır. Kəlbəcər Azərbaycanın qədim dövrlərdən bəri öz tarixini qəlbində, sinəsində, qoynunda saxlayan ərazilərindən biridir.
- Laçın rayonu Azərbaycanın çox gözəl guşələrindən biridir, dağ rayonudur. Onun gözəl insanları, gözəl təbiəti, dağları, meşələri, yamacları var. Laçında 60 minə qədər azərbaycanlı yaşayırdı. Nə qədər nəsillər orada qurublar, yaradıblar.
- Laçınlılardan alimlər, şairlər, ziyalılar çoxdur. Laçından Azərbaycanın nə qədər görkəmli elm, mədəniyyət, dövlət xadimləri çıxıblar. Ona görə də, bu baxımdan da Laçın rayonu həm təbiətinə, həm də insanlarına görə Azərbaycanın ən dəyərli guşələrindən biridir.
- Sumqayıt şəhəri bütün Azərbaycanı təmsil edir. Azərbaycanın elə bir guşəsini tapmaq olmaz ki, oradan gəlmiş bacılarımız, qardaşlarımız, vətəndaşlarımız bu şəhərdə yaşamasın. Bu, Sumqayıtın xüsusiyyəti, əhəmiyyətidir. Ona görə də Sumqayıt Azərbaycan xalqının birlik, həmrəylik şəhəridir, ölkəmizin dayağıdır, gözəl bir guşəsidir.

Ümummilli Lider Heydər Əliyevə həsr olunmuş elmi monoqrafiya nəşr olunub

Yekaterinburqda "Heydər Əliyev: Rusiyadan baxış" ("Гейдар Алиев - взгляд из России") elmi monoqrafiyası çapdan çıxıb.

Nəşr Azərbaycanın Yekaterinburqdakı Baş Konsulluğunun dəstəyi ilə Novosibirsk Dövlət Texniki Universitetinin professoru Mixail Çernyakovun və Novosibirsk Dövlət İqtisadiyyat və İdarəetmə Universitetinin dosenti Kamal Əkbərovun müəllifliyi, AMEA-nın Tarix İnstitutunun şöbə müdiri, tarix elmləri namizədi Cəbi Bəhramovun elmi redaktorluğu ilə işıq üzü görüb.

Kitabda Ümummilli Lider Heydər Əliyevin həyatı və siyasi keçmişinin ən mühüm məqamları öz əksini tapıb. Ümummilli Lider Heydər Əliyevin 100 illik yubileyinə həsr olunmuş bu monoqrafiya Heydər Əliyev irsinin tədqiqi ilə məşğul olan hər bir alim, tələbə və sadə oxucular üçün dəyərli nəşrdir.

"Heydər Əliyev İli" çərçivəsində iməcilik keçirilib

Ətrafındakı torpaq sahəsinə yeni ağac, bəzək kolları, gül-çiçək növləri əkilib, mövcud yaşıllıq sahəsi alağdan təmizlənilib, ağaclara qulluq göstərilib, inzibati binanın ətrafında səlqə-səhman işləri aparılıb. Tədbirdə institutun gəncləri xüsusi fəallıq nümayiş etdiriblər.

"Heydər Əliyev İli" çərçivəsində Elm və Təhsil Nazirliyinin Geologiya və Geofizika İnstitutunun (GGİ) Elmi Şurasında təsdiq edilmiş tədbirlər planına uyğun olaraq sözügedən elm ocağında Ulu Öndərin yubileyinə həsr olunmuş iməcilik keçirilib.

GGİ-nin baş direktoru, akademik Akif Əlizadənin iştirakı ilə reallaşan iməcilikdə institut binası

Ulu öndərin yubileyi münasibətilə

AMEA-nın Qafqazşünaslıq İnstitutunun Elmi Şurasının növbəti iclası keçirilib.

Sözügedən müəssisənin baş direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü Musa Qasımlı iclasın gündəliyi barədə sora üzlərinə məlumat verib.

İnstitutun Elmi Şurasının tərkibində qismən dəyişiklik edilib. Vəzifələri tutmaq üçün dərc olunmuş elana əsasən seçkilər keçirilib. AMEA-nın müxbir üzvü Musa Qasımlı, tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Elnur Kəlbizadə, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Günel Musayeva və siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru Samirə Həbibbəylinin yazdıqları "Heydər Əliyev və Qafqaz problemləri" adlı kitabı və 3 may 2023-cü il tarixində keçiriləcək "Heydər Əliyev: Qafqazda sülh və əməkdaşlıq məsələləri" mövzusunda respublika elmi konfransının materialları çapa tövsiyə edilib.

İclasın sonunda bir sıra cari məsələlər müzakirə olunub.

AMEA əməkdaşlarının azərbaycandilli "Vikipediya"ya töhfəsi

Azərbaycanla bağlı tarixi həqiqətlərin dünyaya çatdırılmasında mətbuat, sosial şəbəkələrlə yanaşı "Vikipediya" elektron ensiklopediyasının rolu əvəzsizdir. İnternet resurslarının inkişafı Azərbaycanda da bu sahədə peşqar fəaliyyətin önə çıxmasını şərtləndirib. AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasında fəaliyyət göstərən Elektron resurslar şöbəsi də işini elektron resursları üzərində qurub, təminat üzrə ixtisaslaşaraq kitabxananın bu formada olan materialları üzərində işləyir.

Hazırda 329 dildə fəaliyyət göstərən onlayn ensiklopediya arasında azərbaycandilli "Vikipediya"nın öz mövqeyini 54-cü yerdə saxlamasında bu sahənin könüllüləri ilə yanaşı, sözügedən şöbənin əməkdaşlarının töhfələri də əvəzsizdir.

Ötən il ölkədə keçirilən "Şuşa ili" Elektron resurslar şöbəsinin vikipediyaçılarına Qarabağ, Şuşa ilə bağlı gerçəkliyin dünyaya tanıtılmasına böyük rəvac verdi. Onlar bu istiqamətdə Azərbaycan və xarici dillərdə olan "Vikipediya"da əsaslı redaktələr apararaq çoxsaylı məqalələr yaradıblar. 2022-ci il ərzində Şuşa şəhərinin tarixi, mədəniyyəti, musiqisi,

ədəbi mühiti, memarlıq abidələri, ictimai-siyasi həyatı, görkəmli şəxsiyyətləri, təbiəti və s. barədə 120-dən artıq məqalə yaradılıb, əsaslı redaktə edilib, həmçinin Şuşaya aid mövcud məqalələr yenilənib və yaxud zənginləşdirilib. Bu ilin çərçivəsində Şuşada çəkilmiş 173 şəkilin Vikiyanbarda yerləşdirilməsi şöbənin fəaliyyətində təqdir olunan böyük işlərdəndir.

2023-cü ilin Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən ölkəmizdə "Heydər Əliyev İli" elan olunması ilə bağlı imzaladığı Sərəncam Elektron resurslar şöbəsinin fəaliyyətinə də təsirsiz ötürmədi. Ulu Öndərin Azərbaycanın inkişafı naminə iqtisadi, siyasi, ədəbi sahədə imza atdığı yüzlərlə layihə və işlər öz təzahürünü yaratmış məqalələrin əsaslı redaktəsi, o cümlədən yeni məqalələrin yaradılması ilə tapıb və tapmaq-

da davam edir. Hazırda şöbə əməkdaşları "Heydər Əliyev İli" münasibətilə elektron ensiklopediyada "Heydər Əliyev barədə 100 məqalə" layihəsini yekunlaşdırmaq üzrədirlər. Eləcə də ilin sonlarına doğru "Türkiyə Cümhuriyyətinin 100 illiyi"ne 100+ məqalə" layihəsini də gerçəkləşdirmək prioritet istiqamətlərdən biridir.

Bunlardan əlavə, gənclərə "Vikipediya" haqqında ətraflı məlumat vermək, onlara virtual ensiklopediyanın iş prinsiplərini, məqalələrin yaradılması və məlumatların yerləşdirilməsi qaydalarını praktiki şəkildə öyrətmək, eləcə də etibarlılıq səviyyəsi yüksək olan məqalə və məlumatların sayını artırmaq məqsədilə şöbənin təlimçi-ekspertləri tərəfindən mütəmadi olaraq AMEA-nın institutları, müxtəlif təşkilatlar və fərdi şəxslər üçün ödənişsiz təlimlər həyata keçirilib.

Akademik Zərifə Əliyevanın yubileyinə həsr edilmiş elmi konfransa hazırlıq məsələləri müzakirə olunub

AR ETN Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar İnstitutunun Elmi Şurasının növbəti iclası keçirilib.

İclası giriş sözü ilə açan AMEA-nın vitse-prezidenti, institutun baş direktoru, akademik İradə Hüseynova şura üzvlərini gündəlikdəki məsələlərlə tanış edib.

Akademik institutun Bioinformatika laboratoriyasının müdiri,

AMEA-nın müxbir üzvü İlham Şahmuradovun AMEA-nın "İstinadda rekord" diplomu ilə təltif olunması haqqında məlumatı şura üzvlərinin diqqətinə çatdırıb. "Google Scholar Citations" qlobal informasiya şəbəkələrindən götürülən məlumatlara görə, H-indeksi 11 olan alimin elmi əsərlərinə ümumilikdə 1366 istinad olunub.

Sonra institutda akademik Zərifə Əliyevanın anadan olmasının 100 il-

liyinə həsr edilmiş "Novator alim, işıqlı şəxsiyyət" mövzusunda elmi konfransa hazırlıq məsələləri müzakirə olunub.

Akademik İradə Hüseynova Protemiks beynəlxalq laboratoriyasının böyük elmi işçisi, b.ü.f.d. Aynurə Paşayevanın Koreya Respublikasının Pusan Milli Universitetinə, Biadaptasiya laboratoriyasının kiçik elmi işçisi Naime Niyazovanın İtaliya Milli Tədqiqatlar Şurasının Davamlı Bitki Mühafizəsi İnstitutuna, Karbonun fotosintetik assimilyasiyasının enzimologiyası laboratoriyasının baş elmi işçisi, b.e.d., dos. Şahnıyar Bayramovun COST proqramı çərçivəsində keçirilən illik konfransda iştirak etmək üçün Türkiyənin Antalya şəhərinə ezam edilmələri haqqında şura üzvlərinə məlumat verib.

Daha sonra institutda təhsil alan doktorantların dissertasiya mövzusu ilə əlaqədar yerinə yetirdikləri elmi tədqiqat işləri haqqında hesabatları dinlənilib.

Görkəmli oftalmoloq alimin yubileyi münasibətilə

Azərbaycanın görkəmli oftalmoloq alimi, Əməkdar elm xadimi, tibb elmləri doktoru, professor, Azərbaycan Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü Zərifə Əliyevanın 100 illik yubileyinin qeyd edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 3 noyabr 2023-cü il tarixli Sərəncamından irəli gələrək, Elm və Təhsil Nazirliyinin akademik Y.H.Məmmədəliyev adına Neft-Kimya Prosesləri İnstitutunda (NKPI) tədbir keçirilib.

Tədbir institutun Qadınlar Təşkilatı tərəfindən təşkil edilib, qonaq qismində AMEA-nın Qadınlar Şurasının sədri və institutların Qadınlar təşkilatlarının sədrleri dəvət olunublar.

Tədbiri giriş sözü ilə açan NKPI-nin baş direktoru, akademik Vaqif Abbasov ölkəmizdə tibb elminin inkişafında xüsusi xidmətlər göstərmiş görkəmli oftalmoloq alim Zərifə Əliyevanın çoxşaxəli fəaliyyəti barədə geniş məlumat verib, alimin oftal-

mologiyanın aktual məsələlərinə həsr olunmuş elmi tədqiqat işlərinin daim yüksək qiymətləndirildiyini söyləyib. Akademik Vaqif Abbasov Zərifə xanım Əliyevanın yüksək intellekt və mədəniyyətini, vətənpərvərlik, xeyirxahlıq, təvazökarlıq kimi bütün nəcib keyfiyyətlərini özünəməxsus şəkildə tərənüm etməklə bərabər, onun kübar qadın, qayğıkeş ana, sədaqətli ömür gün yoldaşı, dünya tibb elminə dəyərli töhfələr vermiş alim və həkim oftalmoloq kimi xalqın yaddaşında daim yaşadığını bildirib.

Sonra çıxış edən AMEA-nın Qadınlar Şurasının sədri, professor Rəna Mirzəzadə zəngin mənəviyata sahib əsl ziyalı kimi mənalı ömür yolu keçmiş, əhatəli elmi fəaliyyəti ilə ölkəmizdə tibb sahəsinin inkişafına əhəmiyyətli töhfələr vermiş görkəmli alim akademik Zərifə xanım Əliyevanın 100 illik yubileyi ilə əlaqədar Neft-Kimya Prosesləri İnstitutunun keçirdiyi tədbir münasibətilə minnətdarlığını vurğulayıb. R.Mirzəzadə çıxışı zamanı Zərifə xanım Əliyevanın həyat və yaradı-

cılığı barədə rəsmi təqdimatla yanaşı, istedadlı alimin və görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin zəngin ailə portretinin hər bir cizgisi barədə xatirələrlə dolu və əhatəli şəkildə tədbir iştirakçlarına məruzə edib.

Professor Elmira Süleymanova isə çıxışında XX əsr Azərbaycan oftalmologiyası məktəbinin yaradıcılarından akademik Zərifə xanım Əliyevanın uzun illər respublikanın iri sənaye müəssisəsində apardığı genişmiqyaslı elmi-tədqiqat işlərindən xüsusi bəhs edib. Bu tədqiqat işlərinin nəticələrinin isə Z.Əliyevanın "Şin istehsalında gözün peşə patologiyası", "Xroniki yod intoksikasiyası zamanı oftalmologiya" və "Yod sənayesində gözün peşə xəstəliyinin profilaktikası" kimi dəyərli monoqrafiyalarında əks olunması barədə ətraflı məlumat verib.

Daha sonra NKPI-nin aparıcı elmi işçisi, kimya üzrə fəlsəfə doktoru Fəxriyyə Abdullayeva "Fədakar insanlar Günəş kimidir" adlı məruzəsində öz nümunəvi və çoxşaxəli fəaliyyəti ilə Azərbaycana və bütün dünyaya işıq saçmış görkəmli dövlət xadiminin övladı, həyat yoldaşı və anası kimi şöhrətini ən uca mərtəbəsinə yüksəlmiş, həmçinin özünün qazandığı insanlıq zirvəsini ətraflı şəkildə tərənüm edib.

Sonda Bakı Avropa liseyinin 11-ci sinif şagirdi Mədinə Babayeva dahi şəxsiyyət Zərifə xanım Əliyevanın nəcib keyfiyyətlərini xüsusi şəkildə vurğulamaqla, Zərifə xanım kimi Azərbaycan xanımlarının tərbiyəvi əhəmiyyət və şərəf dolu həyat yollarının yeni nəsil üçün böyük məktəb olduğunu söyləyib.

Akademik Zərifə Əliyevanın anadan olmasının 100 illiyi ilə əlaqədar AMEA əməkdaşlarının tibbi müayinəsi

Görkəmli oftalmoloq alim, ictimai xadim, Əməkdar elm xadimi, akademik Zərifə Əliyevanın anadan olmasının 100 illik yubileyi ilə əlaqədar AMEA-nın Azad Həmkarlar İttifaqının təşkilatçılığı və Akademiyaya rəhbərliyinin dəstəyi ilə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının əməkdaşlarının ödənişsiz göz müayinəsi həyata keçirilib.

Tədbirin əvvəlində AMEA Azad Həmkarlar İttifaqının sədri, professor Habil Qurbanov Akademiyaya əməkdaşlarının göz müayinəsinə keçirmək üçün dəvət edilmiş oftalmoloq və mütəxəssisləri salamlayıb, işlərində uğurlar arzulayıb. Professor Habil Qurbanov bildirib ki, akademik Zərifə Əliyeva mənalı ömrünün böyük hissəsini insanların sağlamlığının, gözələrinin nurunun qorunmasına və bir çox digər humanist fəaliyyətlərə həsr edib. Bu baxımdan tədbirin məhz 7 aprel Ümumdünya Sağlamlıq gününə təyin edilməsi də təsadüfi deyil. Akademik Zərifə Əliyeva öz ixtisasının görkəmli mütəxəssisi olmaqla bərabər, dünyaca məşhur oftalmoloq alim idi. Onun elmi fəaliyyətləri dünya oftalmologiyası elminin zənginləşməsinə xidmət edib və bu gün də öz əhəmiyyətini saxlamaqdadır.

Professor Habil Qurbanov qeyd edib ki, AMEA əməkdaşlarının böyük bir qismini əhatə edən bu ödənişsiz tibbi müayinələr cənab Prezident İlham Əliyevin müdrik rəhbərliyi ilə uğurla həyata keçirilən sosialyönümlü dövlət siyasətinin bir təzahürüdür. AMEA Azad Həmkarlar İttifaqı bundan öncə də əməkdaşların yüksək səviyyəli ödənişsiz tibbi müayinələrini təşkil edib. Bu cür sosial aksiyaların bundan sonra da təşkil edilməsi nəzərdə tutulur.

Müayinə üçün müraciət edən Akademiyaya əməkdaşları sözügedən aksiyanın əhəmiyyətindən razılıqlarını ifadə ediblər. Bildirilib ki, obyektiv səbəblərdən Akademiyaya əməkdaşlarının məhz göz müayinələrinə ehtiyacları daha çoxdur.

Tibbi heyətin üzvləri isə bildiriblər ki, akademik Zərifə Əliyeva onlar üçün böyük alim, görkəmli həkim olmaqla bərabər, həm də nümunəvi ziyalı şəxsiyyətdir. Bu baxımdan akademik Zərifə Əliyevanın yubileyi ilə bağlı aksiyada iştirak etmək onlar üçün bir peşə borcudur.

Tibbi heyət dörd gün ərzində yüzlərlə Akademiyaya əməkdaşının göz müayinəsinə həyata keçirib və tibbi məsləhətlər verərək reseptlər yazıblar. Müayinələrin rahat, əlverişli şəkildə keçirilməsi üçün hər cür şərait yaradılıb. Tibbi müayinənin yüksək səviyyədə təşkili və keçirilməsindən razı qalan Akademiyaya əməkdaşları müayinəni keçirən tibbi heyətə və AMEA Azad Həmkarlar İttifaqının əməkdaşlarına təşəkkürlərini bildiriblər.

Qeyd edək ki, növbəti tibbi aksiya 10-12 aprel tarixlərində AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasında "Fokus" tibb şirkətinin həkimləri tərəfindən həyata keçiriləcək.

Biologiya, aqrar və tibb elmləri üzrə Problem Şurasının iclası

Azərbaycan Respublikası Elmi Tədqiqatların Əlaqələndirilməsi Şurasının (ETƏŞ) Biologiya, aqrar və tibb elmləri üzrə Problem Şurasının növbəti iclası keçirilib.

İclasda Problem Şurasının işçi qruplarının üzvləri, eləcə də iddiaçılar, müvafiq dissertasiya işlərinin elmi rəhbərləri və məsləhətçiləri iştirak ediblər. AMEA-nın vitse-prezidenti, Problem Şurasının sədri akademik İradə Hüseynova "Zoom" proqramı üzərindən keçirilən iclası açaraq gündəlikdə duran məsələlər haqqında şura iştirakçılarına məlumatlandıraraq.

Tibb üzrə 10 dissertasiya mövzusu müzakirəyə çıxarılıb. Dissertasiya mövzuları tibb üzrə fəlsəfə doktoru Aynur Səfiyeva tərəfindən təqdim edilib. Müzakirəyə çıxarılmış bəzi mövzuların adında dəyişikliklər edilməklə 8 iş müsbət qiymətləndirilərək qeydiyyata alınıb, 2 iş yenidən müzakirə üçün geri qaytarılıb.

Kembridc Universitetinin professoru magistrantlara mühazirələr keçib

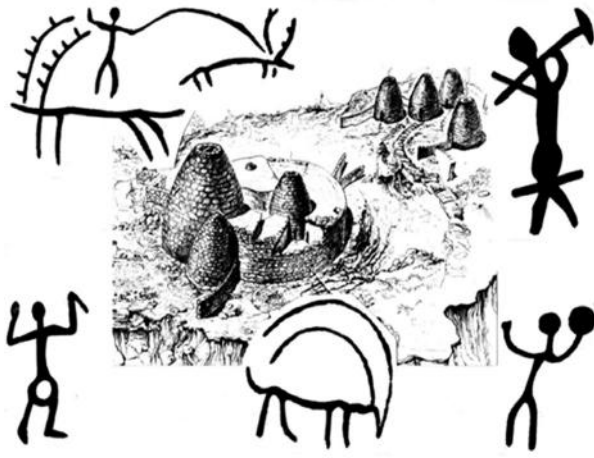
Kembridc Universitetinin professoru, Kembridc şəhərində yerləşən Tibbi Tədqiqatlar Şurasının (MRC) Molekulyar Biologiya İnstitutunun Hesablama struktur biologiyası qrupunun rəhbəri, AR ETN Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar İnstitutunun (MBBI) Hesablama struktur biologiyası beynəlxalq laboratoriyasının müdiri, professor Qərib Mürşüdoğlu MBBI-nin I kurs magistrantlarına "Biostatistika" və "Struktur biologiyasının üsulları" ixtisas kursundan mühazirələr keçib.

Mühazirələrdə magistrantlardan əlavə, institutun doktorant və dissertantları da iştirak ediblər. Qeyd etmək lazımdır ki, Qərib Mürşüdoğlu mühazirələrini açıq dərslər şəklində "Zoom" platforması üzərindən aparır və maraqlanan hər kəs bu dərslərdən faydalana bilər.

QƏRBİ AZƏRBAYCAN ARAŞDIRMALARI

Azərbaycanın tarixi torpaqlarından olan Zəngəzur mahalı tarixi abidələrlə zəngin bölgələrindən biridir. Bu abidələr minilliklər ərzində Zəngəzurun qədim Azərbaycan əraziləri olduğuna şahidlik edir. Əsasən dağlıq ərazi olan bu bölgədə qədim Daş dövrünə aid düşərgə, Tunc dövrünün qayaüstü təsvirləri, qəbir abidələri və yaşayış yerləri, Albaniya dövrünə aid məbədlər, yaşayış yerləri və qəbirlər, Orta əsrlərə aid yaşayış yerləri, qəbirüstü türbələr və s. tarixi-arxeoloji abidələr aşkar edilmişdir.

Şərqi Zəngəzurun tarixi abidələri

Rus-sovet imperiyası Zəngəzuru iki hissəyə bölmüş və bu qədim Azərbaycan diyarının qərb yarısı süni yaradılmış Ermənistan adlı qurumun tərkibinə verilmişdir. Kəlbəcər, Laçın, Qubadlı, Zəngilan və Cəbrayıl rayonlarının ərazisindən ibarət Şərqi Zəngəzur isə Azərbaycan Respublikasının tərkibində qalmışdır. Şərqi Zəngəzur 30 ilə yaxın müddətdə Ermənistanın işğalı altında qalmışdır və bu onilliklər ərzində işğalçıların bölgənin kənd və şəhərlərini qarət etməklə yanaşı, xalqımıza məxsus tarixi yadigarları da məhv edirdilər. Bölgə Azərbaycanın alban irsi ilə zəngindir. Erməni vandalların alban xristian məbədlərini ya dağıdırdı, ya da onları təhrif edərək özününküləşdirməyə çalışırdılar. Dağıntılara kütləvi şəkildə məruz qalan İslam mədəniyyəti abidələri - məscidlər, qəbirüstü türbələr, epigrafik yazılar idi. Bununla yanaşı, erməni "alimləri" bu zonadakı bəzi müsəlman abidələrini saxta-karlıqla "türkmən abidələri" kimi təqdim etməyə çalışırdılar. Məsələn, Orta Tunc dövrü ilə məşğul olan, saxtakarlığı ilə tanınan erməni arxeoloq A.Simonyan 2001-ci ildəki məqaləsində birdən-birə Orta əsrlərin İslam abidələri olan, Laçın rayonunun Ciciimli kəndindəki Məlik Əjdər və Kar Kumbəz türbələrini Qaraqoyunlu sultanlarına məxsus türkmən abidələri kimi təqdim etmişdir. Arxeoloq Tarix Dostiyev öz məqaləsində erməni "aliminin" bu saxtakarlığını tutarı faktlarla ifşa etmiş, onun cəfəng məqaləsinin elmdən uzaq olduğunu sübut etmişdir (T.Достиев. Армянская агрессия и фальсификация истории культуры Азербайджана // Ирс-Наследие. Москва: 2003, № 6). T.Dostiyev yazır ki, "A.Simonyan bu abidələri Ermənistan ərazisində yeni aşkar edilmiş abidələr kimi qələmə verir, bu türbələr XV əsrə aid edir, onların 6 küncü plana malik olduğunu yazır. Halbuki bu türbələr Azərbaycanın Laçın rayonu ərazisində yerləşir, onlar elmə hələ XX əsrin 30-cu illərindən məlumdur. Məlik Əjdər türbəsi XIII əsrə, Kar Kumbəz türbəsi isə XVII-XVIII əsrlərə aiddir, onlar 8 guşəli plana malikdirlər və onların Qaraqoyunlu sultanları ilə heç bir bağlılığı yoxdur". Məqalədə erməni müəllifinin saxta əməlləri geniş təhlillərlə ifşa edilmişdir. Əlavə olaraq burada erməni "alimlərinə" təbii bir sual yaranır: eger vaxtilə işğal zonasında olmuş İslam mədəniyyəti abidələrini türkmənlərə və ya farslara məxsus elan edirsinizsə, o zaman nəyə görə onları Azərbaycan abidələri kimi vəhşicəsinə dağıdırınız?

Yeri gəlmişkən, Mədəniyyət Nazirliyinin bu türbələrin bərpa və konservasiya işlərini ən yaxın perspektivdə icra etməsi bu abidələrin xilas üçün vacib addım olardı.

Füsunkar təbiətə malik Şərqi Zəngəzur tarixi-arxeoloji abidələrlə zəngindir. Bu bölgəyə daxil olan hər bir rayon ərazisində, xüsusilə də Araz çayı, onun qolu Həkəri çayı və mənbəyi Delidağdan götürən, şərq istiqamətinə - Kürə doğru axan Tərtər çayı vadilərində qədim tarixin müxtəlif mərhələlərinə aid abidələr aşkar edilmişdir. Bunlar qədim yaşayış yerləri, qəbir abidələri, qayaüstü təsvirlər, körpülər, məbədlər və s. tarixi abidələrdir. Lakin Şərqi Zəngəzur çoxsaylı abidələrin aşkar edilməsinə baxmayaraq, Azərbaycanın arxeoloji baxımdan ən zəif öyrənilmiş bölgəsidir. Görünür bu, ilk növbədə bölgənin mürəkkəb relyefi, çətin coğrafi şəraiti ilə bağlı olmuşdur. Buradakı abidələr əsasən keçən əsrin 70-80-ci illərində arxeoloqların apardıqları kəşfiyyat-axtariş işləri nəticəsində qeydə alınmışdır.

1976-cı ildə arxeoloq Qüdrət İsmayilzadə Tərtər çayının yuxarı axarı hövzəsində, Kəlbəcər rayonu ərazisində, Delidağın yamaclarında Tunc dövrünə aid qayaüstü təsvirlər aşkar etmişdir (Q.İsmayilov. Azərbaycanın yeni Qobustanı. Elm və həyat, 1977 №6). Rəsmlər də niz səviyyəsindən 3000 metrə qədər yüksəklikdə yerləşən Zaxagöl, Qaragöl sahillərində, Ayı çınqılı, Pəri çınqılı, Taxta adlanan sahələrdə cəmləşmişdir. Bazalt daşları üzərində həkk edilmiş bu təsvirlərin mövzuları müxtəlifdir. Bunlar insanların, müxtəlif heyvanların, öküzlərin qoşulduğu arabaların və s. rəsmləridir. Burada dağ keçilərinin və maralların ovlanması səhnələrinə rast gəlinir.

Maraqlıdır ki, bu təsvirlərlə eyni ərazidə Tunc dövrünün əvvəllərinə - e.ə. III minilliyin başlanğıcına aid dairəvi planlı kompakt yaşayış yerinin qalıqları aşkar edilmişdir. Bir neçə aile üçün nəzərdə tutulmuş və daş tikililərlə möhkəmləndirilmiş bu yaşayış yeri yaylaq maldarlığı təsərrüfatı üçün səciyyəvidir. Bütün bu qayaüstü təsvirlər, yaşayış yerinin qalıqları hələ 5 min il əvvəl bu yüksək dağlıq ərazilərin məskunlaşdığını sübut edir.

Delidağ təsvirləri, heç şübhəsiz, Qarabağın aran zonasının - Tərtər çayının aşağı axını hövzəsinin əkinçilik və maldarlıqla məşğul olan Tunc dövrü əhalisinin yay mövsümlərində yaylaqlara köç zamanı yaratdıqları mədəniyyətdir. Hələ ilk Tunc dövründə Qarabağın aran və dağlıq əraziləri, o cümlədən Zəngəzur dağları təsərrüfat və mədəni baxımdan bir-biri ilə sıx bağlı idilər. Eyni zamanda Delidağ, Qərbi Zəngəzur, Göyçə gölü hövzəsi və Ordubad rayonundakı Gəmiçiyə rəsmləri eyni tarixi dövrə, eyni məzmunla malik olub, Kiçik Qafqazda Azərbaycanın vahid Tunc dövrü mədəniyyətinin tərkib hissələridir. Uzun müddətli işğaldan azad edildikdən sonra Delidağ zonasında geniş tədqiqatlar aparmaq, minlərlə qayaüstü təsvirləri qeydə almaq üçün geniş imkanlar yaranmışdır. Belə təsvirlərin Delidağın Laçın rayonu istiqamətindəki yamaclarında da aşkar ediləcəyi istisna deyildir.

Keçən əsrin 80-ci illərində arxeoloq Mənsur Mənsurov kəşfiyyat işləri zamanı Kəlbəcər rayonunun Zar kəndi yaxınlığındakı mağarada Orta Paleolit dövrünün son və Üst Paleolit dövrünün başlanğıc mərhələsinə aid düşərgə aşkar etmişdir. Mağaranın giriş hissəsinin tavanı uçmuşdur. Arxeoloq bilavasitə mağaranın girişində yoxlama qazıntısı aparmış, buradakı mədəni təbəqənin mövcudluğunu və onun xüsusiyətini müəyyən etmişdir. Qazıntı nəticəsində ərazinin Paleolit dövrü insanların istifadə etdikləri müxtəlif tipli daş alətlər aşkar edilmişdir. Zar mağara düşərgəsi ilk növbədə ona görə mühüm elmi əhəmiyyətə malikdir ki, bu abidə Azərbaycan ərazisində qədim Daş dövrünün ən zəif öyrənilmiş Üst Paleolit mərhələsinə aid nadir abidələrdəndir. Bu düşərgənin gələcək tədqiqatları Azərbaycanın ən qədim tarixinin tədqiqatlarındakı müəyyən boşluğu doldurmağa imkan verəcəkdir.

İşğaldan azad edilmiş Qarabağda və Şərqi Zəngəzurd genişmiqyaslı arxeoloji araşdırmaların aparılması, abidələrin qeydiyyata alınması, onların məlumat bazasının sistemləşdirilməsi tədqiqatçıların qarşısında duran ən mühüm vəzifədir. Bölgədə aparılacaq tədqiqatlar tarixi dövrlər arasında bağlantılar, mədəni irsiilik problemlərinin öyrənilməsinə təmin edəcəkdir.

Nəcəf MÜSEYİBLİ
Mətanət HÜSEYNOVA
Seymur FƏRMANLI

AMEA-nın Arxeologiya, Etnoqrafiya və Antropologiya İnstitutunun Etnoarxeologiya şöbəsinin əməkdaşları

CƏNUBİ AZƏRBAYCAN GÜNDƏMİ

İranda Azərbaycanla qarşı

Azərbaycanın öz milli varlığı, kimliyi və müstəqilliyi uğrunda mübarizəsinin 1917-ci ildə başlanmış yeni mərhələsinin ilk vaxtlarından yarım-müstəmləkə İran dövləti müxtəlif vasitələrlə həmin mübarizəyə əngəl törətməyə səy göstərirdi. İranın Cənubi Qafqazda Baş konsulluğu və konsulluqları, müxtəlif, təşkil olunmuş və olunmamış dini və mədəni icmaları və qurumları Azərbaycanın müstəqillik uğrunda mübarizəsinə əngəl törətməsinə geniş imkanlar açır.

İran Azərbaycanın müstəqilliyinə qarşı mübarizəsində ideoloji sahəyə mühüm önəm verirdi.

Mürəkkəb üstqurum hadisəsi olan ideologiya hər hansı bir sosial, siyasi, dini və s. qurumun, qrupun həqiqi və qərəzli maraqlarını mənsub olduğu bütövün, sosial sistemin (məsələn fəhlələr-xalq, farslar-İran xalqı, şiələr-İslam dini...) maraqları kimi təqdim edilməsi, qrupun ona özü və başqası haqqında təqdim edilən ümumi mənzərəni və fəaliyyət proqramını qəbul etməsi və ona uyğun hərəkət etməsinə nail olunması sahəsində müxtəlif səviyyəli şifahi və mətbu təbliğat fəaliyyətidir.

1917-1918-ci illərdə Azərbaycan xalqının öz müstəqilliyi uğrunda mübarizəsində tarixi Azərbaycan dövlətinin və Azərbaycan xalqının milli kimliyinin bərpasının əsas məqsəd elan olunması və qısa müddət ərzində tarixi vəzifəni yerinə yetirməsi İran hakim və millətçi dairələrində geniş siyasi, ideoloji müqavimət reaksiyası ilə üzləşdi.

İran ideoloqları əsas mübarizə obyektini Azərbaycanın şimal ərazilərində yaradılan müstəqil dövlət Azərbaycan və onun dövlətyaradan əhalisinin türk adlandırılması idi. Onlar Azərbaycan xalqının milli müstəqillik uğrunda mübarizədə müstəqil iradəyə malik olmadığını və Osmanlı imperiyasının pantürkizm ideologiyasının həyata keçirilməsində alət olduğunu iddia edirdilər. Bundan əlavə, İran ideoloqları Azərbaycanın müstəqil olmaq hüququnu şübhə altına almaq üçün onun XIX əsrin əvvəllərinə kimi mənası məlum olmayan İran dövlətinin tərkibində olduğunu iddia edirdilər.

Beləliklə, İran ideoloqları İran dövləti və polietnik tərkibli (ən azı 1/4-i azərbaycanlı, türk) xalqının deyil əhalinin yarısından azını təşkil edən fars xalqının hakim dairələrinin maraqlarından çıxış edərək müstəqil Azərbaycana qarşı informasiya mübarizəsinin əsas elementlərini-Azərbaycan toponimi, Azərbaycan-türk xalqı, Osmanlı pantürkizmi və İranın Azərbaycana qarşı ərazi iddiası və s. müəyyən etmişdilər.

Həmin mübarizə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin devrilməsi (1920), Azərbaycanın Rusiya tərəfindən işğal edilməsi (1920), Sovet Azərbaycanı adı altında formal müstəqilliyini saxlaması (1920-1922) və SSRİ-nin tərkibinə daxil edilməsindən sonra yeni yaranmış ictimai-siyasi sistemin və dövlətin bütün sahələrdə təsir potensialını nəzərə almaq nəticəsində dayandırılmış oldu. Əvvəzində bütün sayələr Cənubi Azərbaycanlıların etnik, milli kimliyinin məhv edilməsinə yönəldi. Həmin sahədə həyata keçirilən geniş repressiv siyasi, iqtisadi, mədəni və s. tədbirlər geniş informasiya hücumu və ya ideoloji təzyiqlə müşayiət olunurdu. Cənubi azərbaycanlılara qarşı ideoloji mübarizənin mərkəzində onların tarixin müəyyən dövrünə qədər guya İran əsilli, fars dili əhali olması və sonradan türkləşdirildiyi ideyası dayanırdı. Həmin ideyaya əsaslanan informasiya və ideoloji təzyiqlər Cənubi azərbaycanlıların hakim millətçilik, zorakı assimilyasiya siyasətinə müqavimətini zəiflətməyə yönəlmişdi.

Cənubi Azərbaycanda 1941-1946-cı illər hadisələri, xüsusən 1945-ci ilin sonlarında Milli hökumətin yaranması və Azərbaycan dilini dövlət dili elan etməsi İran ideoloqlarının apardıqları anti-Azərbaycan təbliğatının heç bir nəticə vermədiyini nümayiş etdirdi.

Milli hökumət beynəlxalq və İran irtica qüvvələrinin birgə səyi ilə güc vasitəsi ilə devrildi, lakin onun 1 illik hakimiyyəti Cənubi Azərbaycan xalqının tarixi yaddaşında elə izlər qoydu ki, onların milli kimliyinə qarşı sonrakı ideoloji və informasiya təzyiqinin müəyyən dərəcədə neytrallaşmasına yardım etdi.

Maraqlıdır ki, həmin dövrdə İran Azərbaycana qarşı ideoloji mübarizə aparmaqla məşğul olmamışdır. Azərbaycan SSRİ-nin tərkibində olduğu illər, xüsusən XX əsrin 70-ci illərinin sonuna kimi İranda Azərbaycan əleyhinə fəaliyyət və

təbliğat demək olar ki, aparılmırdı, hərçənd İranda İslam rejimi bərqərar olduqdan sonra (1979) bu sahədə bəzi təşəbbüslər müşahidə olunurdu.

İran İslam rejimi SSRİ-nin süqutuna qədər Azərbaycan əleyhinə deyil, Azərbaycanda dini şüurun möhkəmlənməsi istiqamətində təbliğat aparmağa başlamışdır.

İranın Azərbaycanla bağlı ideoloji-informasiya siyasətində dini sahə tamamilə yeni istiqamət idi və bundan sonra həmin istiqamət daim genişlənməmiş və qeyri-informasiya vasitələri ilə gücləndirilmişdir.

SSRİ-nin süqutu ərəfəsində və süqutundan sonra İran qarşısında yenidən müstəqil Azərbaycan dövləti, müstəqil Azərbaycan xalqı, Azərbaycan-Türkiyə əlaqələri kimi problemlər meydana çıxdı.

İran müstəqilliyini bərpa etmiş Azərbaycan dövlətini tanıyib-tanımağa haqqında fikir ayrılıqlarına baxmayaraq, yeni yaranmış geosiyasi realığı qəbul edərək onu ilk tanıyan ölkələrdən biri oldu. Azərbaycanın müstəqilliyini tanıyanların əsas arqumentləri Azərbaycan əhalisinin eksəriyyətinin İslam dininin şiəlik məzhəbinin ardıcılı olması idi. Azərbaycanın müstəqilliyini tanımaq tərəfdarları şiəlik komponentinin roluna həddindən artıq əhəmiyyət verərək, güman edirdilər ki, Azərbaycanda tezliklə dini hakimiyyət yaranacaq, ya İrana birləşəcək ya da həmin ölkə ilə konfederasiya yaradacaqdır. Qəribədir ki, İran hakimiyyəti azərbaycanlıların gələcək davranışını proqnozlaşdıranda İranın yeni hakimiyyətinin Cənubi azərbaycanlılara münasibətinin Şimali azərbaycanlıların davranışına təsirini nəzərə almamışdır.

Belə ki SSRİ-nin tərkibində tam daxili muxtariyyətə, mədəni müstəqilliyə sahib olan, öz dilinin funksiyalarını genişləndirən və mədəniyyətini mövcud siyasi sistem və dəyərlər çərçivəsində hərtərəfli şəkildə inkişaf etdirən bir xalq nə milli ərazi, nə milli mədəni muxtariyyətə malik olmayan Cənubi azərbaycanlıların hüquqsuzluq səviyyəsinə enməyə razı ola bilməzdi.

Bununla belə, İranın bəxtindən Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü İranın Azərbaycana təsir imkanlarını genişləndirdi və onun dini dövlət yaratmaq ideyasını aktullaşdırdı. Məhz buna görə müstəqilliyin ilk illərində İran Azərbaycan əleyhinə deyil, Azərbaycanda dini təbliğatı genişləndirmək və siyasət aləminə daxil olmağa çalışan dindarları təşkilatlandırmağa çalışdı.

İranın Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münasibətində vasitəçilik missiyasının qəti şəkildə uğursuzluğa düçar olmasından sonra Azərbaycanla hakimiyyətə gələn Azərbaycan Xalq Cəbhəsi İranın Azərbaycan siyasətinin mahiyyətini düzgün dəyərləndirərək onun ölkədə fəaliyyət imkanlarını məhdudlaşdırmağa səy göstərdi. Həmin dövrdə İranın Azərbaycana qarşı ideoloji mübarizəsi yeni mərhələyə qədəm qoydu.

Yeni mərhələnin əsas cəhəti Azərbaycan iqtidarına qarşı geniş ideoloji cəbhə açılması və onu Amerika və İsrailə sıx əlaqələrdə ittiham edilməsi idi.

AXC hökumətinin hakimiyyətdən getməsi və Ümummilli lider Heydər Əliyevin yenidən hakimiyyətə qayıtması və onun uzaqgörən, müdrik və hesablanmış daxili və xarici siyasəti İranda münasibətlərin normalaşmasına şərait yaratdı.

Bundan sonra 2020-ci ilə qədər İranın Azərbaycana qarşı təbliğat və ideoloji mübarizəsi demək olar ki, hökumət səviyyəsindən yığışdırılaraq, hökumətə bir başa təbə olmayan, ideoloji fəaliyyətlə məşğul olan çox saylı dini, siyasi, mədəni və s. qurumlar tərəfindən gündəlik bir iş kimi yerinə yetirilməyə başlamışdır.

İranın dini və dini-ideoloji mərkəzləri bir tərəfdən Azərbaycanda dinin təbliği ilə məşğul olur, digər tərəfdən Azərbaycan hakimiyyətini ölkənin müstəqilliyini möhkəmlətmək istiqamətində atdığı addımları dini baxımdan dəyərləndirərək ona münasibət bildirir və ən əsası,

ideoloji fəaliyyətinin mərhələləri

Azərbaycanda radikal islamçı dindarların hüquqlarını geniş şəkildə müdafiə etməyə, onlara daxilə və İrandan informasiya dəstəyi verməyə çalışırlar.

İranın Azərbaycanı qarşı ideoloji fəaliyyətinin yeni cəhəti onun siyasi tədbirlərlə möhkəmləndirilməsinə səy göstərmək idi. Dini-siyasi qurumlar İran hökumətindən tələb edirdilər ki, Azərbaycanda siyasi islam və radikal islamistlərin vəziyyəti ilə bağlı Azərbaycan hökumətinə etiraz etsin və digər tədbirlər görsün. İslahat cəbhəsinə məxsus nümayəndələrdən təşkil edilmiş hökumətlər həmin məsələdə neytral mövqə nümayiş etdirirdilər.

İcra hakimiyyətinin mühafizəkar və ya islahat cəbhəsinin nümayəndələrinin ixtiyarında olmasından asılı olmayaraq, İranın müxtəlif siyasi-dini, milli-dini, siyasi-ideoloji dairələri, onlara məxsus elmi-tədqiqat mərkəzləri, mətbu və media orqanları və s. qeyd edildiyi kimi, Azərbaycana qarşı ideoloji, informasiya fəaliyyətini davam etdirirdilər. Həmin fəaliyyətin əsas istiqamətləri olan Azərbaycan adı, Azərbaycan türkləri, pantürkizm, Azərbaycanın İran ərazisinin bir hissəsi olması, Azərbaycanda şiiçilik, Azərbaycan şiiçilərinin radikal dairələrinin hüquqlarının müdafiəsi və s. sahəsində çox saylı elmi, elmi-publisistik və publisistik yazılar meydana gəlmiş və həmin proses davam edir.

İdeoloji mübarizənin təqribən yeni və yaxud gücləndirilmiş istiqaməti kimi Azərbaycan-İsrail münasibətləri və tamamilə yeni istiqaməti kimi isə azərbaycançılıq ideyasını göstərmək olar. Bu sahələrdə meydana gələn yazılarda Azərbaycanın İranın müstəqilliyi və ərazi bütövlüyü üçün təhdid olması kimi cəfəng ideya əsaslandırılır.

İranın Azərbaycanı siyasətində Azərbaycana qarşı mübarizədə ideoloji sahənin aparıcı rol oynaması Azərbaycanın ərazisinin 20%-nin Ermənistan tərəfindən işğal edilməsi ilə izah etmək olar. İran hakimiyyəti nadir hallarda olsa da, Azərbaycanın İran siyasətində baş verə biləcək arzu olunmaz dəyişikliyə işğal faktından istifadə etmək və onu gücləndirməklə cavab verə biləcəklərini dilə gətirirdilər. Azərbaycan ərazilərinin bir hissəsinin müvəqqəti işğal altında olması İran hakimiyyətinin Azərbaycanla zahirde hərtərəfli əməkdaşlıq etmək meylini nümayiş etdirməyə şərait yaradırdı.

Nəticədə qəribə mənzərə yaranırdı; İcra hakimiyyəti hərtərəfli, xüsusən siyasi sahədə, əməkdaşlıq edir, digər güc və qərar qəbul etmə mərkəzləri isə öz cari və perspektiv maraqlarına uyğun olaraq ideoloji mübarizəni davam etdirirdilər.

Azərbaycana münasibətdə İranın icra hakimiyyəti ilə digər güc və qərar qəbul etmə mərkəzləri arasındakı fərq Azərbaycanın 44 günlük Vətən müharibəsinin gedişi zamanı əldə etdiyi hərbi uğurlar və Ermənistanın tam məğlub olmasından sonra yavaş-yavaş aradan qalxmağa başladı. Həmin fərq yarı islahatçı yarı mühafizəkar H.Ruhani-nin prezidentliyi dövrünün sonuna doğru (2013-2021) zəifləsə də, qalmaqda idi. Lakin həmin fərq mühafizəkarların keçmiş və yeni nəslinin nümayəndələrini təmsil edən İ.Rəisinin prezident seçilməsindən (2021 yay) sonra tamamilə aradan qaldı. Artıq Azərbaycana qarşı ideoloji mübarizədə icra hakimiyyəti də çox fəal rol oynamağa başladı.

Bələ ki yeni prezident vəzifəsini icra etməyə (5 avqust) başlayandan bir-iki ay sonra (28 oktyabr 2021) Təbrizdə İran Milli Radio-televiziya şirkətinin rəhbərliyinin və şirkətin Cənubi Azərbaycan (Qərbi Azərbaycan, Şərqi Azərbaycan, Ərdəbil, Zəncan vilayətləri) bölmələrinin rəhbərliyinin iştirakı ilə həmin qurumun Azərbaycanı qarşı ideoloji fəaliyyətinin istiqamətləri və məzmununa, həmçinin icraçı subyektlərinə həsr olunmuş bir günlük (iki növbəli) geniş konfransı keçirildi.

Konfransda İran-Azərbaycan münasibətləri-ni mediada milli kimliklərin münasibəti kimi təqdim edilməsinin daha məqsədə uyğun olduğu bildirildi.

Mərkəzdən gələn rəhbər işçi qeyd etdi ki, guya artıq İran-Azərbaycan münasibətləri fars (İran) - türk (Azərbaycan) münasibətləri kimi deyil, türk (Cənubi Azərbaycan) - türk (Azərbaycan Respublikası) kimlikləri arasında münasibət kimi nəzərdən keçirilməlidir.

Ən üst səviyyədə kimlik deyində iki Azərbaycan arasında ciddi fərq olduğu güman edilirdi. Guya Cənubi Azərbaycanın kimliyinin əsasında şiiçilik durur, ona görə bu baxımdan Cənubi Azərbaycana diqqət artırılmalı və şiiçiliyin mövqeyi gücləndirilməlidir.

Azərbaycana qarşı ideoloji mübarizədə əsas meydan ədalət anlayışı olmalı və Azərbaycanın İrana münasibətdə davranışı ədalətsiz hesab edilməlidir.

Azərbaycana qarşı İranın ideoloji mübarizəsində qeyd edilən həmin yenilik də əvvəlki uydurma təhlükə ilə, yəni Azərbaycanın İranın birliyi və ərazi bütövlüyü üçün təhlükə olması ilə əsaslandırılırdı.

Qeyd etmək lazımdır ki, konfransda qəbul edilmiş qərarların yerinə yetirilməsində Cənubi Azərbaycan mediasının o qədər də müstəqil və fəal olduğunu demək çətindir. İranda bu və ya digər daxili və xarici məsələlərdə dəfələrlə Cənubi Azərbaycanın rolunun artırılmasından danışılma və hətta müəyyən qərarlar qəbul edilərsə də, sonda fars milli-dini dairələrin təsiri və təzyiqi ilə həmin qərarların icrasından imtina edilib. Görünür, haqqında danışılan qərar da həmin tale ilə üzleşib. Fars hakim millətçi-dini dairələr Cənubi Azərbaycanın İranın siyasi, ictimai, iqtisadi, mədəni həyatında ümumi maraqlarının təmin edilməsi naminə belə rolunun artmasına qətiyyətlə razı ola bilmir.

İranın hakim millətçi-dini dairələrinin Cənubi Azərbaycana qarşı yeritdiyi etnosid və linqvid siyasəti Azərbaycan Respublikasına qarşı, o cümlədən ideoloji sahədə, siyasətini müəyyən edir.

Qeyd edildiyi kimi, yeni hökumət fəaliyyətə başlayandan ideoloji qurumlarla icra hakimiyyəti arasında yanaşma fərqi aradan qaldığına görə ideoloji korpus İcra hakimiyyətinin və bütün digər güc mərkəzlərinin Azərbaycana qarşı siyasi, əməli təxribat hərəkatlarını geniş şəkildə əsaslandırmaqla məşğul olur və güc mərkəzlərini daha fəal və aqressiv olmağa sövq edirlər.

İranın Azərbaycana qarşı ideoloji mübarizəsinin əsasında eyni uydurma təhlükələr vurğulansa da, əsas məqsəd Azərbaycan dövlətinin öz müstəqilliyini möhkəmləndirməsinə, daha da güclənməsinə, regionda və dünyada nüfuzu və təsirinin artmasına regional böhran elementlərini gücləndirməklə mane olmaqdır.

Hazırda İranın Azərbaycana qarşı ideoloji mübarizəsinin mərkəzində əvvəlki illərdə olduğu kimi, lakin daha intensivliklə Azərbaycan-İsrail münasibətləri, pantürkizm təhlükəsi adı ilə Azərbaycan-Türkiyə münasibətləri, türk dövlətləri arasında yaxınlaşma və inteqrasiya prosesi dayanır. İran dövləti və onun ideoloqları, qeyd edilən sahələrdə baş verən dəyişikliklərin guya İranın müstəqilliyi və ərazi bütövlüyünə qarşı yönəldiyini iddia edirlər.

Hazırkı İran rejimi mövcud olduğu bütün dövr ərzində İran xalqının xarici düşmənlə üz-üzə dayandığını, düşmənlərin dövləti məhv etmək istediklərini, ona görə hər cür xarici zülmə, təzyiqlərə, məhdudiyətlərə dözərək dövləti yaşatmaq fikri vurğulanır.

İndi İran İsrail-Azərbaycan əməkdaşlığını növbəti xarici düşmən elan edərək, bir tərəfdən xalqın diqqətini rejimin varlığını ilk günlərindən yığılıb qalmış müxtəlif xarakterli problemlərdən yayındırmağa, digər tərəfdən Azərbaycanın Cənubi Azərbaycana mədəni, mənəvi təsirini azaltmaq, Cənubi azərbaycanlıların zorakı assimilyasiya siyasətinə müqavimətini zəiflətmək və anti bəşər, orta əsrlər rejiminin nəinki qeyri fars, eləcə də fars xalqı üzərində hakimiyyətinin ömrünü uzatmağa səy göstərir.

İran İslam Respublikası anti-tərəqqi, anti-bəşəri bir siyasi sistem olduğundan onun əsas və təbii barışmaz düşmənləri ölkənin daxilindədir, ona görə rejimin öz daxili düşməninə diqqətini xaricə yönəltmək söyləri qısa vədədə nəticə versə, də sonda uğursuzluğa məhkumdur.

Vadidi MUSTAFAYEV
AMEA Şərqşünaslıq İnstitutunun
söhbə müdiri, tarix üzrə fəlsəfə doktoru

Türkiyənin Naxçıvandakı baş konsulu Naxçıvan Bölməsində olub

Türkiyənin Naxçıvandakı baş konsulu Asip Kaya AMEA-nın Naxçıvan Bölməsində olub.

Bölmənin sədri, akademik İsmayıl Hacıyevin və elmi-tədqiqat müəssisələri rəhbərlərinin iştirakı ilə baş tutan görüşdə həyata keçirilməsi nəzərdə tutulan işlərlə bağlı fikir mübadiləsi aparılıb.

İsmayıl Hacıyev əvvəlcə muxtar respublikaya təyinatı münasibətilə Asip Kayanı təbrik edib, baş konsula fəaliyyətində uğurlar arzulayıb.

Naxçıvan Bölməsinin fəaliyyəti dövründə Türkiyə Cümhuriyyətinin muxtar respublikadakı Baş Konsulluğu ilə sıx əməkdaşlıq etdiyini bildiren akademik bu münasibətlərin gələcəkdə də uğurlu davamına əminliyini ifadə edib. Söhbət zamanı İsmayıl Hacıyev Naxçıvan Bölməsinin Ulu öndər Heydər Əliyevin bölgənin mühüm strateji mövqeyi ilə əlaqədar olaraq imzaladığı sərəncama əsasən yaradıldığını diqqətə çatdırıb, bölmənin ümumi fəaliyyəti, burada fəaliyyət göstərən elmi-tədqiqat müəssisələri, o cümlədən bugünkü nəşr olunmuş elmi, fundamental əsərlər barədə qonağı məlumatlandırıb.

Qeyd olunub ki, AMEA Naxçıvan Bölməsi Türkiyənin bir neçə elm və təhsil müəssisəsi, eləcə də türkiyəli elm adamları ilə səmərəli əməkdaşlığını davam etdirir. 2022-ci il may ayının 24-də Türk Tarix Qurumu ilə Naxçıvan Bölməsi arasında birgə əməkdaşlığa dair müqavilə imzalandığını, oktyabr ayında isə həmin əməkdaşlıq çərçivəsində bölmənin bir qrup əməkdaşının Ankara şəhərinə dəvət olunduğunu xatırladan akademik bildirib ki, bu əlaqələr gələcəkdə daha da geniş və faydalı şəkildə davam etdiriləcəkdir.

Sonra İsmayıl Hacıyev qonağa kitablar hədiyyə edib.

Baş konsul Asip Kaya çıxış edərək diplomatik fəaliyyəti barədə məlumat verib.

Muxtar respublikaya təyinatından məmnunluq duyduğunu bildiren qonaq humanitar, iqtisadi və elm sahəsində mümkün əməkdaşlıqlardan, Naxçıvanın turizm potensialından söz açıb. İki qardaş ölkə arasında münasibətlərin ən yüksək səviyyədə olduğuna diqqət çəkən Asip Kaya "Şuşa Bəyannaməsi" ilə rəsmiləşdirilən Türkiyə - Azərbaycan mütəfiqliyini, ən çətin zamanlarda bir-birə göstərdikləri mənəvi dəstəyi bu qardaşlığın dünyaya bəyanı kimi səciyyələndirib. Qonaq söyləyib ki, Naxçıvanın mühüm geosiyasi mövqeyi, yaxın zamanda Zəngəzur dəhlizinin açılması ilə bölgənin daşıyacağı strateji önəm mədəni fikir mübadiləsinin vacibliyini şərtləndirən amil olmaqla bərabər, hər iki ölkə arasında ortaqlığın elm sahəsində də davamını labüd edir.

Asip Kaya gətirdiyi hədiyyəni və Türk Tarix Qurumu tərəfindən hədiyyə olunan 80-ə yaxın kitabı İsmayıl Hacıyevə təqdim edib.

Görüşdə Əlyazmalar Fondunun baş direktoru, filologiya elmləri doktoru Fərman Xəlilov Fondun mühafizə olunan türkdilli əsərlər, onların tədqiqi ilə bağlı məlumat verib, Türkiyə türkcəsində olan əlyazma və çap kitablarının toplanılmasına ehtiyac duyulduğunu bildirib.

Baş konsul daha sonra bölmənin elmi nəşrlərindən ibarət sergi və Əlyazmalar Fondunun "Şərq zalı" ilə tanış olub. Tanışlıq zamanı zalın türkdilli ədəbiyyatlarla zənginləşdirilməsi ilə bağlı qarşılıqlı razılığa gəlinib.

Seysmoloji Xidmət Mərkəzinin mütəxəssisləri Kahramanmaraşda

Türkiyədə zəlzələ bölgələrinə ezam olunan AMEA-nın nəzdində Respublika Seysmoloji Xidmət Mərkəzinin (RSXM) mütəxəssislər qrupu zəlzələlərin episentridə yerləşən Kahramanmaraş şəhərinin Pazarçığ qəsəbəsində tədqiqatları davam etdirirlər.

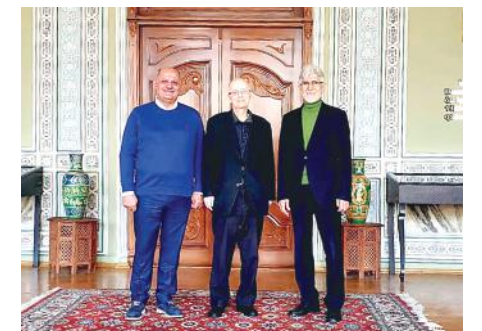
RSXM-nin baş direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü Qurban Yetirmişlinin rəhbərliyi altında ərazidə maqnitometrik, qravimetrik və mühəndis seysmik tədqiqatlar aparılır.

Qeyd edək ki, hazırda həmin ərazidəki binalarda yaşayış yoxdur. RSXM-nin mütəxəssislərinin apardığı tədqiqat işləri nəticəsində ərazidə gərginlik vəziyyəti müəyyən ediləcək. Həmçinin gələcəkdə aparılacaq tikinti işləri ilə əlaqədar bu əra-

zaların dərinlik quruluşu, hansı qırılmalarla bağlı olduğu öyrənilərək, ərazinin seysmiklikliyi qiymətləndiriləcək. Aparılan tədqiqatlar başa çatdıqdan sonra alınmış nəticələr analiz edilərək, Türkiyə DİN-nin Təbii Fəlakət və Fövqəladə Halların İdarə Edilməsi Agentliyinin (AFAD) Zəlzələ Departamentinə təqdim olunacaq.

Türkiyəli yazıçı Əlyazmalar İnstitutunda

Türkiyənin məşhur yazıçısı, tədqiqatçı-jurnalist, Atatürk nəslinin böyük araşdırmaçısı, məşhur "Çanaqçala savaşı", "Mustafa Kamal və Atatürk", "Bilinməyən şəhidliklər" və bir sıra digər kitabların müəllifi Mustafa Atmaca AMEA-nın Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun qonağı olub.

Qonağı institutun icraçı direktoru, f.e.d., professor Paşa Kərimov qarşılayıb və ona institutun tarixi, beynəlxalq əlaqələri, burada mühafizə olunan əlyazmalar və yerinə yetirilən tədqiqat işləri barədə ətraflı məlumat verib. Mustafa Atmaca da öz növbəsində səfərinin məqsədinin ölkəmiz, burada yerləşən elmi müəssisələr, qədim memarlıq abidələri, muzeylər haqqında yeni məlumat əldə etmək olduğunu bildirib.

Yazıçı Mustafa Atmaca müəllifi olduğu 9 kitabı institutun kitabxanasına hədiyyə etmək istədiyini vurğulayıb.

Daha sonra qonaq institutun Ekspozisiya zalı, burada nümayiş olunan nadir eksponatlar və əlyazma nüsxələri ilə də tanış olub. Rəy kitabına institut haqqında təəssüratlarını yazan yazıçı xatirə şəkli çəkdirib.

ELAN

“Heydər Əliyev və Azərbaycan neft strategiyası”: Neft-qaz geologiyası və geotexnologiyalarında irəliləyişlər” mövzusunda beynəlxalq elmi-praktiki konfrans

“Azərbaycan Respublikasında 2023-cü ilin “Heydər Əliyev İli” elan edilməsi ilə bağlı Tədbirlər Planı”nın icrası ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirinin 14 dekabr 2022-ci il tarixli F-709 sayılı əmri ilə təsdiq edilmiş tədbirlər planına uyğun olaraq, Neft və Qaz İnstitutunda 23-26 may 2023-cü il tarixlərində Bakı şəhərində Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının 100 illik yubileyinə həsr olunmuş “Heydər Əliyev və Azərbaycan neft strategiyası”: Neft-qaz geologiyası və geotexnologiyalarında irəliləyişlər” mövzusunda beynəlxalq elmi-praktiki konfrans keçiriləcəkdir.

Konfransda neft-qaz geologiyası, geokimyası, geofizikası, neft və qaz yataqlarının işlənməsi, quyuların qazılması, süxur mexanikası və geokologiya istiqamətləri üzrə alim və mütəxəssislər iştirak etməyə dəvət olunur.

Konfransın əsas elmi istiqamətləri:

“Azərbaycan xalqının görkəmli lideri Heydər Əliyev və Azərbaycanda neft-qaz sənayesinin inkişafı üçün neft-qaz strategiyası;

“Neft və qaz yataqlarının geologiyası, geokimyası, axtarışı və kəşfiyyatı, karbohidrogen ehtiyatlarının qiymətləndirilməsi və karbohidrogen sistemlərinin modeləşdirilməsi;

“Neft və qazın axtarışı və kəşfiyyatının geofiziki üsulları və müasir texnologiyaları;

“Neft və qaz yataqlarının işlənməsi, quyuların qazılması və süxurların mexanikası.

Konfrans çərçivəsində “Yerin deqazasiyası, istixana qazlarının emissiyaları və karbon qazının basdırılması şəraiti” mövzusunda elmi forumun keçirilməsi nəzərdə tutulur.

Konfrans üçün tezislərin qəbulu 15 aprel 2023-cü il tarixinədək davam edəcək. Konfransın rəsmi dilləri: azərbaycan, ingilis və rus dilidir. Məruzənin genişləndirilmiş tezisi bu dillərdən birində yazıla bilər. Tezislər <https://conference.ogi.az/> konfransın rəsmi internet saytı üzərindən təqdim olunmalıdır. Tezis təklif olunan şablonda tərtib edilməli və 4 səhifədən ibarət olmalıdır. Azərbaycan, ingilis və rus dillərində şablonları konfransın saytıdan endirmək olar. Tezislərin tərtibatı haqqında ətraflı məlumat şablonda yerləşdirilmişdir.

Konfrans materialları toplusunun nəşri nəzərdə tutulur. Seçilmiş məqalələr Scopus məlumat bazasında indeksləşən AMEA Transactions jurnalının xüsusi buraxılışında dərc olunacaq.

Konfransda iştirak üçün qeydiyyat haqqı yoxdur.

Konfrans Holiday Inn Bakı otelində keçiriləcək.

Konfrans haqqında daha ətraflı məlumatı

<https://conference.ogi.az/> rəsmi internet saytıdan əldə etmək olar.

Əlaqə:

E-mail: conference.ogi@gmail.com,

huseynova_shalala@yahoo.com

Tel.: +994 12 493 67 51, +994 12 498 12 83;

Mob.: +994 50 370 54 53

Aşqarlar Kimyası İnstitutunda “Heydər Əliyev İli”nə həsr olunan elmi müsabiqə

Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyinin Aşqarlar Kimyası İnstitutunda da “Heydər Əliyev İli” çərçivəsində silsilə tədbirlərə start verilib.

İnstitutun icraçı direktoru, kimya elmləri doktoru Əfsun Sucayev bildirdi ki, sözügedən müəssisənin Yeni Azərbaycan Partiyası ilk ərəzi partiya təşkilatı və Gənc Alim və Mütəxəssislər Şurasının birgə təşkilatçılığı ilə “Heydər Əliyev İli” çərçivəsində bu elmi müsabiqənin gənc tədqiqatçıları olan gənc alim, doktorant, dissertant və magistrantlar arasında “Ən yaxşı elmi məruzə” adlı müsabiqə elan edilib.

1 aprel-1 may 2023-cü il tarixlərini əhatə edən müsabiqə müddətində iştirakçılar son bir ildə apardıqları elmi-tədqiqatların ən mühüm nəticələri ilə bağlı təqdimat hazırlayıb ekspertlər qarşısında məruzə edəcəklər.

Ekspert Komissiyasının yekun rəyi əsasında I, II və III yerlər üzrə qaliblər seçiləcək, onlara diplom və mükafatlar təqdim olunacaq.

liyin qorunmasında Heydər Əliyevin rolu”, “Azərbaycançılıq ideologiyası və multikultural dəyərlərin inkişaf etdirilməsində Heydər Əliyevin rolu” mövzusunda tədbirlər keçirilməsi nəzərdə tutulub.

Bu günlərdə Ulu Öndərin andıçmə mərasimini, cənub bölgəsinə səfərlərini, rayon ictimaiyyəti, tərəvəzçilər, çaybəcərənlərlə görüşlərini əks etdirən tarixi şəkillərdən ibarət foto-stend hazırlanıb. Həmçinin bu yaxınlarda “Ümummilli Lider Heydər Əliyev müstəqillik dövrü Azərbaycan ədəbiyyatının memarı kimi” mövzusunda dəyirmi masa keçiriləcək.

Lənkəran Regional Elmi Mərkəzində Ulu Öndər Heydər Əliyevin 100 illiyi ilə bağlı silsilə tədbirlər keçiriləcək

Prezident İlham Əliyevin 2023-cü ilin “Heydər Əliyev İli” elan etməsi barədə Sərəncamına uyğun olaraq respublikamızın hər yerində olduğu kimi AMEA-nın Lənkəran Regional Elmi Mərkəzində də ilboyu silsilə yubiley tədbirlərinin keçirilməsi planlaşdırılır.

Tərtib olunmuş iş planına əsasən “Heydər Əliyev və Lənkəran” mövzusunda dəyirmi masa, “Heydər Əliyev və Azərbaycanda çayçılıq” mövzusunda seminar, “Dövlətçi-

Zoologiya İnstitutu doktorantura və dissertanturaya qəbul elan edir

AR ETN Zoologiya İnstitutu Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 10 mart 2023-cü il tarixli 261s nömrəli sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasının ali təhsil müəssisələrinin, elmi müəssisə və təşkilatların 2023-cü il üçün fəlsəfə doktoru və elmlər doktoru hazırlığı üzrə doktoranturaya və dissertanturaya qəbul planı”na əsasən aşağıda göstərilmiş ixtisaslar üzrə qəbul elan edir.

Fəlsəfə doktoru proqramı üzrə doktoranturaya bütöçə hesabına:

2401.01 - “Zoologiya” - 2 yer (əyani);

2413.01 - “Entomologiya” - 1 yer (əyani);

2429.01 - “Parazitologiya” - 1 yer (qiyabi);

Fəlsəfə doktoru proqramı üzrə dissertanturaya bütöçə hesabına:

2413.01 - “Entomologiya” - 2 yer;

Elmlər doktoru proqramı üzrə doktoranturaya bütöçə hesabına:

2401.01 - “Zoologiya” - 1 yer (qiyabi);

Elmlər doktoru proqramı üzrə dissertanturaya bütöçə hesabına:

2401.01 - “Zoologiya” - 1 yer;

2429.01 - “Parazitologiya” - 1 yer;

Sənəd qəbulu “Təhsil Mərkəzləşdirilmiş İnformasiya Sistemi” (TMİS) vasitəsilə electron qaydada həyata keçiriləcəkdir. Doktoranturaya sənəd təqdim etmək istəyən şəxslər Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyinin portal.edu.az saytına daxil olmalı, orada “Ali və orta ixtisas təhsil müəssisələrinə təhsilalan qeydiyyatı” xidmətini seçərək, təlimatlara uyğun olaraq qeydiyyatdan keçməlidirlər.

Portal.edu.az vasitəsilə müraciətlərin göndərilməsi cari ilin 12 aprel tarixindən başlayacaq və 16 may sənəd qəbulu üçün son tarixdir.

**Əlavə məlumat üçün Zoologiya İnstitutunun
Təhsil şöbəsinə müraciət edin.
Tel.: 012-539-73-39**

Tanınmış riyaziyyatçı alim Tamilla Nəsirova vəfat edib

Azərbaycanda ilk riyaziyyatçı qadın elmlər doktoru və ilk professoru, Əməkdar müəllim, ehtimal nəzəriyyəsi sahəsində tanınmış alim Tamilla Hilal qızı Nəsirova 12 aprel 2023-cü il tarixində vəfat edib.

Tamilla Nəsirova 20 oktyabr 1936-cı ildə Hacıqabul rayonunun Navahi kəndində anadan olub. O, 1953-cü ildə Bakıda 176 sayılı məktəbi qızıl medal ilə bitirərək həmin il Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki Bakı Dövlət Universiteti) Fizika-riyaziyyat fakültəsinə imtahan vermədən daxil olmuş və 1958-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetini bitirdikdən sonra təyinatla AMEA-nın Kibernetika İnstitutunda (indiki İdarəetmə Sistemləri İnstitutu) elmi fəaliyyətinə başlamış və həmin ildə Ukrayna Elmlər Akademiyasının Riyaziyyat İnstitutunun aspiranturasına qəbul olmuşdur. Daha sonra M.V.Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinin “Ehtimal nəzəriyyəsi” kafedrasında akademik B.V.Qnedenkunun rəhbərliyi ilə dissertasiya işi üzərində çalışmışdır.

T.Nəsirova 1964-cü ildə Daşkənd Universitetində fəlsəfə doktoru, 1994-cü ildə isə Ukrayna Elmlər Akademiyasının Riyaziyyat İnstitutunda “Kütləvi xidmət nəzəriyyəsinin bəzi məsələləri” mövzusunda elmlər doktoru elmi dərəcəsi almaq üçün akademik A.V.Skoroxodun elmi məsləhətçiliyi ilə dissertasiya işini müdafiə etmiş, 1997-ci ildə professor elmi adı almışdır.

Çoxşaxəli əmək fəaliyyəti olan görkəmli alim 1958-1980-ci illərdə AMEA Kibernetika İnstitutunda laborant, elmi işçi, böyük elmi işçi vəzifələrində çalışmışdır. 1980-ci ildən Bakı Dövlət Universitetində dosent, 1995-ci ildən isə professor vəzifələrində işləmişdir. 1994-cü ildən Kibernetika İnstitutuna qayıdan alim böyük elmi işçi və laboratoriya müdiri vəzifələrində çalışmışdır.

T.Nəsirova ehtimal nəzəriyyəsi sahəsində tanınmış alim kimi ilk dəfə Semi-markov prosesləri üçün erqodik teoremi isbat etmiş, Semi-markov proseslərinin tədqiqindən prosesin və onun sərhəd funksionallarının paylanması tapılması üçün üsul işləmiş, 3 müxtəlif tip Semi-markov prosesləri arasında əlaqə yaratmışdır. Onun aldığı nəzəri nəticələr etibarlılıq, ehtiyatların idarə olunması, kütləvi xidmət və şığorta nəzəriyyələrində öz əksini tapmışdır. Dünyaşöhrətli alim Azərbaycanda özünün ehtimal nəzəriyyəsi məktəbini yaratmış və geniş elmi-tədqiqat işləri aparmışdır. Onun 100-dən çox elmi əsəri, o cümlədən 3 monoqrafiya, 2 kitab və 1 metodik vəsaiti nəşr olunmuşdur.

1964-cü ildən pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olan alim 2007-ci ildə “Əməkdar müəllim” fəxri adına layiq görülmüşdür. T.Nəsirova, həmçinin 1996-2000-ci illərdə Türkiyənin “Karadeniz Teknik” Universitetində professor vəzifəsində çalışmışdır. Onun rəhbərliyi ilə 2 elmlər doktoru və 10 fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi alınmışdır.

T.Nəsirova haqqında “Azərbaycanın görkəmli qadınları”, “Azərbaycanın 100 görkəmli alimi”, Rusiyada çap olunan “Женщины-математики” riyaziyyat-tarixi oçerkində məlumat verilmiş, 2009-cu ildə “Birincilər” verilişinin bir buraxılışı (“İlk riyaziyyatçı elmlər doktoru”) Tamilla Nəsirovaya həsr edilmişdir. Onun adı “Математики Азербайджана XX века” və “Azərbaycanın Tanınmış Alimləri” ensiklopediyalarına daxil edilmişdir.

Minlərlə gəncin qəlbində taxt qurmuş Azərbaycan xanımına əxlaq örnəyi, ziyalı şəərəfinin ən layiqli keşikçisi, vətənin ilk riyaziyyatçı qadın elmlər doktoru Tamilla xanım Nəsirovanın əziz xatirəsi onu tanıyanların qəlbində həmişə yaşayacaqdır.

Allah rəhmət eləsin!

Alimlər bioloji mənşəli şüşə əldə ediblər

Ekoloji cəhətdən təmiz bioloji mənşəli şüşə istehsalı çox çətindir, çünki biomolekullar zəif istilik sabitliyinə malikdir və şüşə istehsalında tez-tez istifadə olunan yüksək temperaturda asanlıqla parçalanır.

Bu problemi həll etmək üçün Çin Elmlər Akademiyasının Proses Texnologiyaları İnstitutunun professoru Yang Xuehainin rəhbərlik etdiyi tədqiqat qrupu klassik “istilik söndürmə” prosedurundan istifadə edərək kimyəvi cəhətdən dəyişdirilmiş amin turşularından və peptidlərdən istifadə ediblər.

Əldə edilən şüşə nümunələri müəkkəmlə optik performans, mexaniki xassələr, çevik emal qabiliyyəti, bioloji parçalanma və digər müsbət göstəricilər daxil olmaqla ekoloji cəhətdən təmizlik və funksionallığın unikal birləşməsinə nümayiş etdirib.

Kommersiya məqsədli istifadə edilən eynək və ya plastikdən kənar olan biomolekulyar şüşə konsepsiyası davamlı gələcək üçün yaşıl yaşayış texnologiyasını dəstəkləyə bilər.

Hazırda biomolekulyar şüşə laboratoriya sınaqları mərhələsindədir, qarşıda layihənin geniş miqyaslı kommersiyalaşdırılması gedir.

Redaksiya heyəti:

İsa Həbibbəyli, Arif Həşimov, Dilqəm Tağıyev,
İbrahim Quliyev, Nərgiz Paşayeva, Rəşad Əliyev,
Tofiq Nağıyev, İradə Hüseynova, Gövhər Baxşəliyeva, Cəmil Əliyev,
İsmayıl Hacıyev, Fuad Əliyev

Baş redaktor: Ağahüseyn Şükürov

Ünvan: AZ 1001, Bakı, İstiqlaliyyət küçəsi 30.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Rəyasət Heyəti

e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Qəzet “Elm” qəzetinin redaksiyasında yığılır və “CBS” nəşriyyatında çap olunur.

Tiraj: 2000

НАУКА

Сила в науке...

Низами Гянджеви

ELM

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyətinin orqanı

Орган Президиума Национальной академии наук Азербайджана

№ 14 (1368)

Пятница, 14 апреля 2023 года

Газета выходит с 1984 года

Выйти на новый уровень

В планах НАНА - расширение сотрудничества с влиятельными международными научными структурами

10 апреля в Астане после встречи Президента Азербайджанской Республики Ильхама Алиева с Президентом Республики Казахстан Касымом-Жомартом Токаевым состоялась церемония подписания азербайджано-казахстанских документов. В рамках этой церемонии был подписан Меморандум о взаимопонимании о сотрудничестве в области науки между национальными академиями наук двух стран.

Упомянутый документ подписали президенты НАНА академик Иса Габиббейли и НАН Республики Казахстан академик Мурат Джуринов.

А несколькими днями ранее состоялось заседание Президиума Национальной академии наук Азербайджана.

Открыв заседание вступительным словом, академик Иса Габиббейли ознакомил присутствующих с вопросами, стоящими на повестке дня. Вначале по случаю Дню науки - 27 марта ряду сотрудников были вручены дипломы НАНА "За заслуги в популяризации науки" и удостоверения "Ветеран труда".

За заслуги в популяризации науки

После этого глава НАНА сообщил о проведенном накануне в зале "Шуша" Центральной научной библиотеки академии мероприятии "Национальная академия наук Азербайджана: новый этап и современные задачи", на котором сотрудники Академии наук были награждены почетными грамотами Президиума НАНА, дипломами "Рекорд в цитировании", "За заслуги в популяризации науки", "Молодой ученый года", благодарностями "За успешный доклад", нагрудными знаками и почетными грамотами Совета старейшин Азербайджана и Конфедерации профсоюзов Азербайджана, а также удостоверениями "Ветеран труда".

Затем на заседании были рассмотрены научно-организационные вопросы. Первым на обсуждение был вынесен вопрос о проведении Общего собрания НАНА, посвященного 100-летию юбилею общенационального лидера Гейдара Алиева.

Отметив, что для выполнения этих распоряжений президиумом предприняты важные организационные меры, руководитель НАНА подчеркнул, что 29 декабря 2022 года был утвержден План мероприятий НАНА, в рамках которого в Академии наук уже прошли более 10 научных конференций, увидели свет не-

сколько книг, а в настоящее время на стадии издания находятся еще 4 книги.

Кроме того, в Плате мероприятий отмечается, что одно из общих собраний НАНА, являющегося высшим органом управления Академии наук, будет посвящено 100-летию юбилею Гейдара Алиева, и добавил, что на нем наряду с действительными членами и членами-корреспондентами НАНА, известными учеными и представителями интеллигенции республики предусмотрено участие руководящих лиц академических научных структур Турции, Пакистана, России, Грузии и других стран.

Учитывая все вышеизложенное, было принято постановление о проведении Общего собрания НАНА, посвященного 100-летию юбилею Гейдара Алиева, 1 мая 2023 года.

Приоритет - за международным сотрудничеством

Далее был рассмотрен вопрос об избрании Национальной академии наук Азербайджана официальным членом Объединения университетов Евразии (EURAS). Академик Иса Габиббейли сообщил, что одним из основных направлений многогранных реформ, которые проводятся в последнее время в НАНА, является развитие международных научных связей, особенно расширение сотрудничества с влиятельными международными научными структурами. "В результате этих инициатив, сказал он, - НАНА за короткий срок была избрана полноправным членом ряда международных научных структур, в том числе и Объединения университетов Евразии. В связи с этим президент EURAS профессор Мустафа Айдын направил руководству НАНА сертификат, в котором отмечается, что после этого Национальная академия наук Азербайджана обладает правом пользоваться всеми привилегиями и преимуществами, которые предоставляет EURAS. Объединение, которое начало функционировать в 2008 году, агитирует за сотрудничество между высшими учебными заведениями и академическими структурами около 140 стран Западной и Центральной Европы, Балкан, Кавказа, Ближнего Востока и всей Азии".

Затем на заседании вице-президент НАНА академик Расим Алигулиев рассказал о результатах своего участия на мероприятии Human Brain Project Summit: 2023, которое проходило с 27 марта по 1 апреля текущего года в городе Марсель (Франция). Академик сообщил, что основной целью саммита было обсуждение

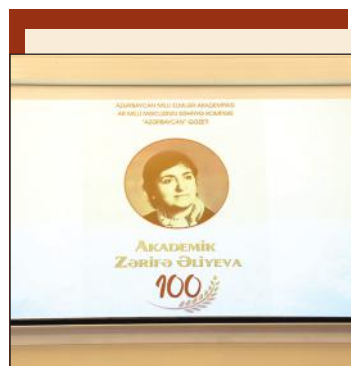
вклада исследований, которые велись в рамках Human Brain Project (HBP) в течение десятилетнего проектного периода, и полученных важных научных результатов в развитие общества. По его словам, в рамках мероприятия прошли открытые форумы с участием сотен исследователей, а также представителей медиа и общественности, на которых обсуждались важные научные достижения, самые последние инновации, существующие в исследовательской инфраструктуре EBRAINS передовые услуги и современные технологии. На форумах также был представлен ряд достижений, полученных в Европе в сфере технологий, основывающихся на искусственном интеллекте.

Для будущего цифровых исследований

Для рассмотрения полученных научных достижений и будущего исследовательской инфраструктуры EBRAINS, а также обсуждения особых моментов в HBP основной темой саммита была выбрана тема "Достижения и будущее цифровых исследований мозга".

После прослушивания доклада состоялась дискуссия. Доклад академика Расима Алигулиева был признан удовлетворительным. Было рекомендовано включить темы, представленные в рамках саммита, в том числе, связанные с цифровыми исследованиями мозга, исследованиями в сфере робототехники и вычислительных технологий, опирающихся на цифровой мозг, в научно-исследовательские планы соответствующих научных учреждений республики в качестве приоритетных направлений, проводить мультидисциплинарные исследования, повысить внимание к подготовке высококвалифицированных кадров в данной сфере и т.д.

На заседании также были внесены частичные изменения в структуру Института философии и социологии НАНА. Для повышения качества научных исследований и более организованного выполнения предстоящих задач отделы логики и теории познания были объединены в отдел теории познания и логики. Помимо этого, очный докторант Института истории имени Аббасгулу Ага Бакиханова НАНА Кенуль Велиева по собственному желанию была освобождена от обучения в докторантуре. Также было принято постановление о 90-летнем юбилее выдающегося ученого-химика Азербайджана академика Сахиба Алиева.

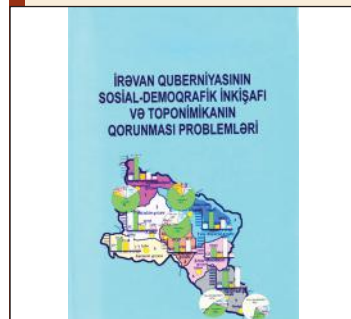
Слава мирового масштаба

стр. 10 ⇨

Автор практических важных работ

стр. 10 ⇨

Армянские мифы - на свалке истории

стр. 11 ⇨

Соответствовать времени

стр. 12 ⇨

Слава мирового масштаба

Многогранная деятельность академика Зарифы Алиевой актуальна не только для истории, но и для современности

5 апреля при совместной организационной поддержке НАНА, комитета по здравоохранению Милли Меджлиса Азербайджана и редакции газеты "Азербайджан" состоялась научная конференция, посвященная 100-летию юбилею выдающегося ученого-офтальмолога, заслуженного деятеля науки, академика Зарифы Алиевой.

До начала мероприятия участники конференции посетили Аллею почетного захоронения и почтили память создателя современного Азербайджанского государства, общенационального лидера Гейдара Алиева и выдающегося ученого-офтальмолога академика Зарифы ханум Алиевой, возложили на их могилы свежие цветы.

Обосновать теорию практикой

На конференции, которая проходила в здании Президиума НАНА, приняли участие руководство и представители Академии наук, министерств науки и образования, здравоохранения, газеты "Азербайджан", депутаты ММ и представители СМИ.

Вначале прозвучал Государственный гимн Азербайджанской Республики. Затем конференцию вступительным словом открыл президент НАНА академик Иса Габиббейли, который сообщил, что в соответствии с Распоряжением Ильхама Алиева "О проведении 100-летнего юбилея академика Зарифы Алиевой" в научных и образовательных учреждениях республики, а также в учреждениях здравоохранения широко отмечается юбилей выдающегося деятеля науки, и добавил, что многогранная научная и врачебная деятельность выдающегося академика имеет важное значение и сохраняет свою актуальность не только для истории, но и для современности.

Подчеркнув, что до первой половины XX века в нашей стране были более развиты области терапии и хирургии, руководитель НАНА отметил, что именно благодаря деятельности Зарифы Алиевой, начиная со второй половины XX века, офтальмология и исследования глазных заболеваний стали одной из развивающихся отраслей в Азербайджане. "В этом заключалась одна из основных целей Зарифы Алиевой в развитии медицинской науки в Азербайджане, - подчеркнул глава НАНА. - Благодаря Зарифе ханум Алиевой наша страна превратилась в ведущий центр, где велись научные исследования в области офтальмологии, причем не только на пространстве бывшего СССР, но и за его пределами.

Став известным офтальмологом, Зарифа ханум создала научную школу в данной отрасли, что привело к уменьшению числа людей с глазными заболеваниями, которые обращались в медицинские центры, функционирующие за пределами Азербайджана. Также Зарифа ханум периодически формировала делегации из русских врачей, направляла их в регионы Азербайджана и организовывала лечебное дело, создала новые методы лечения, отличалась не только созданием теоретических основ офтальмологии, но и обосновывала эти теории практикой".

Азербайджанская офтальмология - в числе лучших

Руководитель НАНА сообщил, что наблюдения, которые она вела на Бакинском заводе бытовых кондиционеров и Бакинском шинном заводе, созданный ею центр медицинского лечения и диагностики внесли весомую лепту в получение научных результатов, абсолютно отличающихся от исследований, которые проводились в сфере офтальмологии и до этого, и после. Академик отметил, что именно вследствие этого офтальмология, которая еще до 1960-х гг. считалась одной из отстающих сфер медицинской деятельности в нашей стране, уже в 1970-х гг. получила широкое развитие, и Баку в этом смысле стоял в одном ряду с такими центрами этой отрасли, как Москва и Санкт-Петербург, а в некоторых случаях даже превосходил их. Сказав, что в те годы известные ученые ряда стран, а также бывшего СССР стремились принять участие в конференциях и дискуссиях, которые проводились в Баку, и увидеть реалии воочию, академик Иса Габиббейли подчеркнул, что эти реалии были непосредственно связаны с практической и научной деятельностью Зарифы Алиевой.

Руководитель НАНА также отметил, что лаборатория по диагностике и профилактике глазных заболеваний, созданная и руководимая Зарифой ханум при Институте физиологии имени академика А.Гараева, является единственным примером вывода офтальмологии за пределы Министерства здравоохранения и внедрения ее в академическую среду в Азербайджане.

Затем выступил председатель комитета по здравоохранению ММ академик Ахлиман Амирасланов, который отметил, что широкое освещение этого важного мероприятия в таком влиятельном печатном органе страны, как газета "Азербайджан", имеет большое значение. "Для того,

чтобы быть великим ученым, общественно-политическим деятелем, необходимо, в первую очередь, быть высококвалифицированным специалистом в своей области, профессионалом".

Заслуги исключительны

Сказав, что заслуги академика Зарифы Алиевой в развитии офтальмологии в Азербайджане исключительны, председатель парламентского комитета по здравоохранению подчеркнул, что с самых первых лет своей врачебной деятельности Зарифа ханум сыграла огромную роль в восстановлении зрения тысяч людей, а предложенные ею новые методы лечения глаукомы спасли тысячи людей от этой болезни.

По словам академика, в ходе своей научной деятельности видный ученый Зарифа Алиева вела исследования в самых трудных и малоизученных сферах офтальмологии и добилась значительных успехов: "Исследования Зарифы ханум в новых для того времени сферах медицинской этики и деонтологии были посвящены не только медицине, но и взаимоотношениям людей в обществе в целом. Специалисты, занятые в советский период в данной области, также высоко ценили исследования ученого", - подчеркнул он и добавил, что за свои оригинальные открытия в области изучения травм глаза и профилактики глазных болезней Зарифа Алиева была удостоена премии Академии медицинских наук СССР имени академика М.И.Авербаха, которую называют Нобелевской премией по медицине.

Далее выступил заместитель министра здравоохранения Азербайджана Надир Зейналов.

Отметив, что 2023 год является особенно значимым для нашего народа, он подчеркнул, что в этом году отмечается не только 100-летие со дня рождения известного ученого-офтальмолога академика Зарифы ханум Алиевой, но и 100-летний юбилей ее супруга, гениальной личности, выдающегося политического деятеля,

общенационального лидера азербайджанского народа Гейдара Алиева.

Подробно рассказав о личных качествах академика и ее профессии, отличающейся гуманизмом, Надир Зейналов отметил, что Зарифа Алиева была практикующим врачом-офтальмологом, и в то же время долгие годы проводила научные исследования в данной сфере, интересовалась таким за-

о жизненном пути академика Зарифы Алиевой и общенационального лидера Гейдара Алиева, их исключительных заслугах в развитии Азербайджанского государства.

Сказав, что, будучи ученым и врачом, Зарифа ханум занималась лечением характерных для Азербайджана глазных болезней и возвращала людям зрение, Бахтияр Садыгов привел цитату из книги Зарифы Алиевой, подчеркнув, что всей своей деятельностью академик придерживалась нижеприведенных фраз: "Ясно, что в формировании врачебной этики решающую роль играет социальная среда. Однако независимо от политического и общественного строя врач обязан быть гуманным, человеколюбивым, заботливым, всегда и в любых ситуациях должен быть готов оказать медицинскую помощь. Если в каком-либо враче эта внутренняя потребность, желание оказать помощь отсутствует, он никогда не сможет стать хорошим врачом. У врача не может быть каменного сердца. Он всегда должен оставаться верен профессии врача".

Искоренение социальных болезней

Отметим, что на конференции с докладом "Основные направления научной деятельности академика Зарифы Алиевой" выступила и вице-президент НАНА академик Ирада Гусейнова. Сказав, что дочь выдающегося государственного деятеля и ученого Азиза Алиева и супруга великого лидера Гейдара Алиева Зарифа ханум была одаренным и талантливым ученым-новатором, обладающим генетической памятью настоящей интеллигентности, академик сообщила, что тему первого исследования Зарифы ханум проработали проблемы, существовавшие в те годы, ее научная работа была посвящена вопросам, связанным с лечением трахомы. Вскоре Зарифа ханум получила успешные результаты, применив на начальной стадии развития болезни синтомицин. Важные результаты этих исследований составили основу кандидатской диссертации Зарифы Алиевой на тему "Лечение трахомы синтомицином в комбинации с другими методами терапии", которую ученый успешно защитила в 1959 году.

По словам вице-президента, метод лечения, разработанный академиком, эффективность которого была доказана проведенными ею серьезными основательными теоретическими и практическими исследованиями, сыграл значительную роль в искоренении трахомы, ставшей социальной болезнью. Научное открытие Зарифы ханум Алиевой является незаменимым вкладом в развитие офтальмологии и всегда высоко ценится мировой научной общественностью. "Зарифа ханум разработала новые методы изучения и профилактики профессиональных заболеваний органа зрения, что стало новшеством в развитии офтальмологии на пространстве всего бывшего СССР. Эти новшества нашли свое отражение в книгах и монографиях Зарифы Алиевой и принесли ученому большую славу в мировом масштабе".

болеванием глаз, как трахома, которая была реальной проблемой в те годы, и направила свои исследования на решение этой проблемы. Он подчеркнул, что в результате исследований Зарифы Алиевой появился новый метод лечения трахомы, и постепенно было предотвращено распространение этого заболевания в республике.

Врач обязан быть гуманным

Отметив, что наряду с экономическим ростом, скачок в развитии промышленности, в том числе и химической, который наблюдался в 60-70-е гг. прошлого века в бывшем СССР, оказал отрицательное влияние на здоровье людей, Надир Зейналов добавил, что Зарифа Алиева серьезно занималась вопросом влияния профессии на глазные заболевания и создала налаженную с практической, научной и организационной точки зрения систему.

"По инициативе академика в учреждениях были организованы медпункты, созданная здесь система по профилактике, диагностике и лечению возникших из-за профессиональной деятельности заболеваний глаз была примером для республик бывшего СССР. В 1982 году вышла в свет книга "Основы ириодиагностики", написанная Зарифой Алиевой в соавторстве с другими учеными, в которой были широко освещены методы диагностики, относящиеся к альтернативной медицине. Выдающийся академик также проводила исследования в области медицинской этики и деонтологии, она является автором трудов, в которых рассматривались взаимоотношения между врачом и пациентом, врачом и обществом. Зарифа Алиева создала научную школу в области офтальмологии, представители которой и сегодня трудятся во благо развития медицины в Азербайджане", - резюмировал замминистра.

В своем выступлении главный редактор газеты "Азербайджан" Бахтияр Садыгов рассказал

Автор практических важных работ

Основу научной деятельности академика Джуварлы составляет триада "кадры-фундаментальные исследования-внедренные разработки"

Это необычная по форме статья составлена из опубликованных материалов, охватывающих научно-практическую деятельность выдающегося ученого, организатора науки, учителя и педагога, научного руководителя, создателя научной школы академика Чингиза Мехтиева Джуварлы.

Будущий ученый Ч.М.Джуварлы родился 1 мая 1913 года в Гяндже. Отец - Мехтибек Джуварлы был первым ветеринарным врачом республики. В начале двадцатого века он на благотворительные средства Тагиева поступил на медицинский факультет Сорбонны, но из-за отсутствия средств заканчивать учебу пришлось в Тарту. Мать - Ханым Джуварлы-Юсифбейли, родная сестра премьер-министра Азербайджанской Демократической Республики Насиб бека Юсифбейли.

О судьбе ученого

После окончания в 1936 году Азербайджанского индустриального института он занимал различные ответственные инженерные должности в "Азгавэнерго". Из отзыва начальника управления энергетики "Азэнерго" профессора А.Б.Байрам-заде: "Ч.М.Джуварлы начал свою трудовую деятельность в 1936 году в качестве молодого инженера-электрика в системе "Азэнерго". В тот трудный период работы энергосистемы с активным участием Ч.М.Джуварлы была создана производственно-исследовательская лаборатория и проведены большие работы по упрощению пусковых схем агрегатов собственного расхода, применение автоматического регулирования возбуждения синхронных машин, самозапуска и реконструкции защиты потребителей, координации изоляции, приводящие к значительному повышению надежности работы энергосистемы республики. Будучи руководителем лаборатории высоких напряжений в Энергетическом институте АН Азерб.ССР, Ч.М.Джуварлы оказал большую помощь энергосистеме, проводя фундаментальные исследования изоляции высоковольтных линий электропередачи 35- 220 кВ в условиях загрязнения и тумана, исследования перенапряжений и изоляции ЛЭП 220 кВ с целью выяснения возможности перевода ее на более высокую ступень напряжения, по составлению карты грозовой деятельности республики, защите загрязненной и увлажненной линейной изоляции.

Энергосистема республики получает постоянную техническую помощь Ч.М.Джуварлы в осуществлении прогрессивных мероприятий по дальнейшему повышению надежности и экономичности работы "Азэнерго". Вышеприведенный и последующие отзывы на научную, научно-педагогическую и производственную деятельность Ч.М.Джуварлы были взяты из книги А.М.Гашимова "О судьбе ученого и еще кое о чем другом" (Баку, Элм, 1998.- 184 с.).

В годы Великой Отечественной войны он был главным инженером и директором Кировабадской городской электрической сети, а с 1946-го и до конца жизни его деятельность была тесно связана с Академией наук Азербайджана. Под руководством Ч.М.Джуварлы была создана лаборатория физики и техники высоких напряжений, которая уже в первые годы своей деятельности приступила к выполнению серьезных работ в азербайджанской энергосистеме и нефтяной промышленности.

В помощь энергосистеме республики

Результаты работ по обезвоживанию нефти в поле импульсного напряжения биполярной волны были использованы в нефтяных районах Советского Союза и удостоены Большой серебряной медали ВДНХ СССР.

Из отзыва начальника лаборатории нефти Всесоюзного теплотехнического института им.Ф.Дзержинского, председателя советской рабочей группы комитета №10 (изоляционные масла) международной элек-

тротехнической комиссии доктора химических наук К.И.Иванова следует, что "Ч.М.Джуварлы хорошо известен среди химиков, энергетиков и нефтяников Советского Союза как автор ряда интересных и практически важных работ в области изучения причин диэлектрических потерь в трансформаторных маслах. Внедрение результатов этих работ позволило снизить диэлектрические потери в маслах, выпускаемых ря-

Ч.М.Джуварлы в музыкальной школе города Гянджа (первый справа во втором ряду)

дом наших заводов. Другое, не менее важное направление научных исследований Ч.М.Джуварлы относится к проблеме обезвоживания и обессоливания нефти и тяжелых нефтяных топлив, также интересовавшую советскую энергетику. И в этой области Ч.М.Джуварлы добился больших успехов, выяснив механизм действия электрического поля высокого напряжения на капли эмульгированной воды и разработал на основе созданной им теории процесса эффективную и промышленную установку по обезвоживанию нефти".

Работы Ч.М.Джуварлы в 50-е годы прошлого века были связаны с исследованиями перенапряжений, в частности, вызванных заземляющими дугами. На базе многочисленных исследований в этой области был составлен соответствующий раздел проекта "Руководящие указания по защите от внутренних и грозовых перенапряжений сетей" (из книги Долгинова А.И. "Техника высоких напряжений в электроэнергетике". М., Энергия, 1968 - 464 с.).

В Советском Союзе были выполнены серьезные исследования Ч.М.Джуварлы и Н.Н.Белякова, в существенной степени разъяснившие механизмы развития дуговых перенапряжений.

Из отзыва директора Института электромеханики АН СССР академика М.П.Костенко: "Ч.М.Джуварлы широко известен как весьма разносторонний ученый, заслуженно пользующийся большим авторитетом как среди широкой инженерной общественности, так и среди ученых - сотрудников Академии. Перу Ч.М.Джуварлы принадлежат научные труды по весьма широкому

кругу вопросов электроэнергетики, техники высоких напряжений и их всевозможным применениям в ряде отраслей народного хозяйства. Объединение энергосистем, теория дуговых перенапряжений в высоковольтных сетях с изолированной нейтралью, физические процессы в нефти при воздействии высоких напряжений и методы их очистки, высокотемпературная электрическая дуга и многие другие проблемы являлись объектами его изучения".

Неутомимый исследователь

Директор Института электротехники АН УССР член-корреспондент АН УССР А.Д.Нестеренко: "Труды Ч.М. Джуварлы в области перенапряжений и изоляции в энергосистемах, а также по вопросам использования высокого напряжения для интенсификации технологических процессов в нефтяной промышленности являются существенным вкладом в отечественную науку и технику и могут служить образцом сочетания высокого теоретического уровня научной работы с ее практической целеустремленностью. Эти труды нашли широкое применение в народном хозяйстве СССР, а также уже начинают применяться за рубежом. В работе Института электротехники АН УССР были использованы плодотворные исследования Ч.М.Джуварлы по пере-

как для практики, так и для развития теоретической электротехники. Хорошо зная Ч.М.Джуварлы, я хотел бы также подчеркнуть не только его талант и энергию исследователя, но и хорошо известные многим его оппонентам высокую принципиальность и страстность в научных дискуссиях";

- Л.Р.Нейман, М.В.Костенко: "Советским инженерам-электрикам, и особенно высоковольтникам, известны работы Ч.М.Джуварлы по теории и всевозможным приложениям техники высоких напряжений в ряде отраслей народного хозяйства".

Весьма широкий научный кругозор

Одновременно считаю целесообразным привести несколько строк из официальных отзывов крупнейших ученых-энергетиков:

- председатель Ученого совета Азербайджанского Института нефти и химии доктора технических наук, профессора К.Н. Кулизаде: "Ч.М. Джуварлы может быть охарактеризован как выдающийся ученый, научная деятельность которого вышла за пределы Советского Союза. Научные труды Ч.М.Джуварлы публикуются в Болгарии, Китае, Румынии и Чехословакии. Научная деятельность Ч.М.Джуварлы продолжалась также в крупнейших вузах нашей страны - АЗИИ-АЗИНХ, а также в Азербайджанском государственном университете на геологическом, физическом и механико-математическом факультетах, отличалась глубиной и содержательностью, была насыщена новейшими достижениями науки и производства";

- ректор ЛЭТИ, лауреат государственных премий СССР д.т.н., профессор Н.П.Богородицкий: "Новейшие работы Ч.М.Джуварлы по осуществлению химических реакций с помощью высокотемпературной плазменной установки, несомненно, представляет большой физический и практический интерес. Работы Ч.М.Джуварлы написаны на высоком научном уровне и имеют практический выход";

- проректор Московского энергетического института по научной работе д.т.н., профессор Д. Разевиг: "В последние годы Ч.М.Джуварлы и руководимый им коллектив уделяют внимание новому направлению в науке - исследованию электрических и тепловых процессов в плазменной установке, предназначенной для превращения углеводородов при сверхвысоких температурах. Ч.М. Джуварлы относится к числу ученых с весьма большим научным кругозором. Помимо техники высоких напряжений, он интенсивно работал и в области режимов электрических систем. Так, например, им и его сотрудниками был разработан метод регулирования напряжения в местных сетях с помощью продольной компенсации, проводились исследования по применению поперечной компенсации и другим вопросам".

Ч.М.Джуварлы был известным и признанным ученым не только в пределах СССР, он был также хорошо известен за границей. К этому высказыванию прилагаю отзывы зарубежных ученых о деятельности Ч.М.Джуварлы:

- директор Института энергетики Академии наук Румынской Народной Республики член-корреспондент АН РНР Р.Радулет: "Научная деятельность профессора Ч.М.Джуварлы хорошо нам известна, причем результаты его исследований используются нашими исследователями в их научной деятельности. Особо следует подчеркнуть оригинальный вклад профессора в технику высоких напряжений";

- директор Института электроэнергетики Вроцлавской политехники (Польша) д.т.н., профессор Я.Кожуховски: "Профессор Ч.М.Джуварлы принадлежит к немногочисленному кругу специалистов, занимающихся определением величины и характера протекания перенапряжений при дуговых замыканиях на землю - важного вопроса энергетики".

(продолжение следует)

Ариф ГАШИМОВ,
академик

Армянские мифы - на свалке истории

Развитие топонимии тесно связано с динамикой развития общества

Исследования по Карабаху и Восточному Закавказью для азербайджанских исследователей стали особенно интенсивными с осени 2020 года, когда Азербайджан освободил оккупированные территории, и когда появилась надежда, возможность после почти тридцатилетнего перерыва снова ступить на землю предков.

Активны в этом вопросе не только ученые-гуманитарии, но и технари - кибернетики, физики, биологи, географы, к важнейшим научным исследованиям которых относится издание в течение последних месяцев двух книг - "Социально-демографическое развитие Иреванской губернии и проблемы сохранения топонимии" и "География Шушинского административного района".

Обе книги вышли свет в Институте географии имени академика Г.Алиева (ИГ) Министерства науки и образования, и главным редактором обоих изданий стал генеральный директор ИГ доктор географических наук Закир Эминов.

Преступление против справедливости

"Социально-демографическое развитие Иреванской губернии и проблемы сохранения топонимии" - это, по сути, сборник статей, в котором анализируются изменения в населении Иреванской губернии - древней азербайджанской территории - изменения в ее национальном составе, постепенное уменьшение числа азербайджанских тюрков и постепенная смена в губернии топонимов тюркского происхождения.

По мнению экспертов, книга будет бесценным подспорьем для научных сотрудников, занимающихся географией населения, исторической демографией и топонимией, ведь развитие этой сферы в географической науке тесно связано с динамикой развития общества. Цивилизацию, отношения между народами и странами невозможно представить без географических названий. Изменение армянами топонимов тюркского происхождения, веками существовавших на территории Западного Азербайджана, является преступлением не только по отношению к истории нашего народа, но и по отношению к справедливости. "Исследования топонимии, - отметил Закир Эминов, - доказывают, что топонимика современной территории Армении была частью топонимии Азербайджана и составляет часть общетюркской топонимии".

Многие исследователи делают акцент на двух последних армяно-азербайджанских боестолкновениях (1988-1993 и 2020 гг.), вошедших в историю как первая и вторая карабахские войны, однако нельзя забывать, что конфликт между двумя республиками начался в 20-х годах прошлого века, то есть более ста лет назад. За этот период армяне семь раз начинали необъявленные войны для достижения своих главных целей - уничтожения и изгнания азербайджанцев и оккупации их территорий. В цифрах это выглядит следующим образом - 1905-1906 гг.; 1914-1917 гг.; 1918 год; май-июнь 1919 г.; конец 1920 г.; 1988-1993 гг.; сентябрь-ноябрь 2020 г.

Нет топонимическому геноциду

Кроме того, в результате политики христианизации населения Западного Азербайджана, проводимой Российской империей, азербайджанские тюрки, начиная с 1828 по 1991 годы, претерпели восемь (!) массовых депортаций со своих исторических земель. В результате этой бесчеловечной колониальной политики, проводившейся на государственном уровне в течение двухсот лет, все азербайджанцы были депортированы из Армении: в течение только одного XX века два миллиона тюрков-азербайджанцев были изгнаны из нынешней Армении, то есть из Западного Азербайджана.

В книге подробно описывается, как переселение армян на Кавказ было на-

Цивилизацию, отношения между народами и странами нельзя представить без географических названий. Изменение армянами топонимов тюркского происхождения, веками существовавших на территории Западного Азербайджана, является преступлением не только по отношению к истории нашего народа, но и по отношению к справедливости

чато русским царем Петром I в начале XVIII века: с этой целью великодержавный правитель высочайшим указом от 10 ноября 1724 года официально пригласил армян поселиться на оккупированных азербайджанских землях.

Политику Петра I в отношении армян продолжили Екатерина II, а позднее - императоры Александр I и Николай I. Примечателен такой факт: в марте 1828 года армяне проживали лишь в 62 из 1 111 сел, вошедших по указу Николая I в состав вновь созданной Армянской губернии на месте Нахчыванского и Иреванского ханств. И из них только 14 сел имели названия армянского происхождения.

Кроме того, время от времени переименовывались и 1 750 из 2 310 населенных пунктов, существовавших в середине XIX века на территории сегодняшней Армении. За последние двести лет были полностью разрушены порядка тысячи сел, населенных азербайджанцами, убито два миллиона наших соотечественников.

Начиная с 30-х годов XX века, армянские националисты начали массово арменизировать азербайджано-тюркские географические названия в Западном Азербайджане, изменяя их на картах. В общей сложности топонимическому геноциду подверглись более 15 тысяч географических названий (топонимов) тюркской этимологии.

Армения - квазигосударство, созданное по проекту Российской империи - избрала путь уничтожения исторических следов азербайджанцев и взяла курс на политику национализма и жестокого шовинизма по отношению к различным картографическим источникам - картам, атласам и т.д.

Невозможно стереть память

При этом армяне не учли такой важный момент, что местные названия и топонимы, принадлежащие азербайджанскому народу, невозможно стереть из исторических источников и географических карт. К примеру, "Военно-топографическая карта Кавказского военного округа 1903 года", составленная и изданная русскими военными топографами-картографами, имеет очень богатое содержание и имеет большое значение для разоблачения бесосновательных претензий Армении. На ее основе издан атлас "Южный Кавказ", в котором ойконимы, оронимы и гидронимы свидетельствуют, что абсолютное большинство (более 80-90%) географических названий на территории современной Армении имеют азербайджанское происхождение.

В другом картографическом труде - "Политико-административной карте Закавказской Федерации" (Ленинград, 1931) приведено статистическое распределение топонимов по языковой принадлежности. В нем 78% имеют азербайджано-тюркские названия, 3,4% - армянские, 18,6% - другие. "Это еще раз подтверждает, что большинство географических названий на территории современной Армении имеют азербайджано-тюркское происхождение", - резюмирует гендиректор ИГ.

Несмотря на бесчисленные репрессии, депортации, геноцид против азербайджанского народа в течение сотен лет, вандализм в отношении нашего материального, культурного и духовного наследия, азербайджанский народ борется, созидает и постоянно развивается. А достигнутая в Отечественной войне наша Великая Победа показала всему миру непобедимость Национальной армии и наш огромный внутренний потенциал.

После второй Карабахской войны всем стало ясно, что националистическая идея "миацума" (объединение проживающих на Кавказе армян в одно государство) и мечта о "великой Армении", которую армянские националисты-шовинисты время от времени пытаются реализовать, никогда не сбывается: 10 ноября 2020 года азербайджанский народ выбросил все армянские мифы на свалку истории.

Галия АЛИЕВА

Из эпохи Атабеков и Сельджуков

В 2018 году в ходе археологических раскопок, проведенных в бардинском пригороде Торпатгала, а также недалеко от села Гаратепе, были обнаружены образцы материальной культуры (глазурованная и неглазуванная керамика, изысканные предметы из стекла, костяные украшения, металлические монеты и т.д.).

В тех раскопках участвовали специалисты Оксфордского университета, Бакинского филиала МГУ, а также Нумизматического фонда Национального музея истории Азербайджана, в который и были переданы находки.

Пандемия приостановила деятельность музейных работников по отбору и классификации полученных материалов, но с недавних пор изучение уникальных артефактов активизировалось. В частности, в реставрационной лаборатории музея очисткой нумизматических находок занимается художник-реставратор Динара Агаева, которая буквально дала вторую жизнь монетам, очистив их от грязи, ржавчины и смолы с помощью ультразвукового оборудования.

По словам заведующей Нумизматическим фондом музея доктора философии по истории Айгюн Мамедовой, в результате реставрации было установлено, что большинство из монет были медным и отчеканенными в период Аббасидов, азербайджанских Атабеков, Сельджуков и Сефевидов.

Соответствовать времени

В отделе азербайджановедения и национальной цифровой памяти Центральной научной библиотеки (ЦНБ) продолжаются работы по электронизации данных. Как отметили сотрудники библиотеки - это требование времени.

За последние три месяца в электронный каталог библиотеки (IRBIS) было включено 599 статей и 9 195 книг. Помимо этого, были отпечатаны и размещены в ячейки каталога более двух тысяч новых карточек, отредактированы порядка одной тысячи книг, а в базу Национальной цифровой памяти были включены 253 наименования.

Отметим, что отдел азербайджановедения и национальной цифровой памяти занимается созданием постоянно обновляющейся единой цифровой базы с целью сбора и научной обработки документов, связанных с азербайджановедением, организацией традиционного и электронного информационно-поискового аппарата.

А для обеспечения широкой читательской аудитории необходимыми информационными ресурсами отдел обогащает традиционный и электронный каталог материалами по данной тематике.

Редакционная коллегия:

Иса Габибейли, Ариф Гашимов, Дильгам Тагиев, Ибрагим Гулиев, Наргиз Пашаева, Расим Алигулиев, Тофик Нагиев, Ирада Гусейнова, Говхар Бахшалиева, Джамиль Алиев, Исмаил Гаджиев, Фуад Алиев

Главный редактор: Агагусейн Шукюров

Адрес: Баку, AZ 1001, ул.Истиглалийят, 30, Президиум НАНА

e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Газета набирается в редакции и печатается в издательстве "CBS". Мнение авторов может не совпадать с мнением редакции.

Тираж: 2000